

Målprisrapport 2019–2020

Markeds- og prisutvikling for
målprisvarene og andre sentrale
jordbruksvarer i avtaleåret 2019–2020

Rapport nr. 31/2020
3.9.2020

Målprisrapport 2019–2020

Rapport: Markeds- og prisutvikling for målprisvarene og andre sentrale jordbruksvarer i avtaleåret 2019–2020

Dato: 3.9.2020

Utgiver: Landbruksdirektoratet

Kontaktperson: Harald Moksnes Weie

Rapport-nr.: 31/2020

Forsidebilde: Landbruksdirektoratet

Forord

I den årlige jordbruksavtalen er det fastsatt målpriser på en rekke sentrale jordbruksvarer. Målprisen skal være en gjennomsnittlig pris for en varegruppe, som det skal være mulig å oppnå i et balansert marked. Den fastsatte målprisen gjelder normalt for perioden fra 1. juli det året jordbruksavtalen blir inngått til 30. juni påfølgende år.

Det er jordbruksorganisasjonenes ansvar å holde gjennomsnittsprisene på eller under den avtalte målprisen, og markedsregulatorne skal løpende rapportere oppnådd pris (noteringspris) til Landbruksdirektoratet. Norske Felleskjøp BA er markedsregulator for korn, Tine SA for melk og Nortura SA for kjøtt. I grøntsektoren er det ingen markedsregulator. Bestemmelsene for målpris og markedsregulering står nærmere omtalt i den til enhver tid gjeldende jordbruksavtalen, som ligger elektronisk på sidene til Landbruks- og matdepartementet (<https://www.regjeringen.no/no/dep/lmd/id627/>).

Pris- og markedsvurderinger for 2019–2020

I denne rapporten viser vi først om målprisene ble oppnådd i avtaleåret 2019–2020, og vurderer markedsforholdene for hver av målprisvarene. I 2019–2020 var det målpris på fem kornarter, melk, svinekjøtt, poteter, epler og ti grønnsaksslag. De seinere årene er målprisen blitt avviklet for flere jordbruksvarer. I kapittel 2 i rapporten gjør vi pris- og markedsvurderinger for viktige norske jordbruksvarer som ikke har målpris.

Vi vurderer også markedene for viktige norske jordbruksvarer i årlige rapporter som publiseres i februar måned. «Markedsrapport 2019 – Markeds- og prisvurderinger av sentrale norske landbruksvarer og RÅK-varer» (rapport nr. 8/2020) og «Omverdenen til norsk landbruk og matindustri. Rapport for 2019» (rapport nr. 2/2020) er tilgjengelige på www.landbruksdirektoratet.no.

Innhold

Forord	2
Innhold	3
Ordliste	4
1 Pris- og markedsvurderinger for målprisvarer	7
1.1 Korn	8
1.2 Melk	10
1.3 Svinekjøtt	13
1.4 Grøntsektoren	16
2 Markeds- og prisutvikling på andre varer	30
2.1 Storfekjøtt.....	30
2.2 Lam.....	33
2.3 Egg	35
2.4 Kylling	40
2.5 Kraftfôr	43
2.6 Mel.....	45

Ordliste

Administrative tollnedsettelse

Det settes en lavere tollsats enn normal tollsats i en periode, for å legge til rette for import av varer som supplement til norsk produksjon. For viktige norske jordbruksvarer iverksettes det normalt generelle tollnedsettelse.

Akkumulert noteringspris

Gjennomsnittlig noteringspris for en gitt periode (jf. avtaleår) for jordbruksvarer omfattet av et prissystem. Er beregnet som en vektet gjennomsnittspris for den aktuelle varen, basert på de jevnlig noteringsprisene og tilhørende mengder av varen. Akkumulert noteringspris for en gitt periode kalles også prisuttak eller oppnådd pris/noteringspris.

Basispris for korn og oljefrø

Basispris er den pris for vare av basis kvalitet som gis ved Felleskjøpets transittanlegg ved Oslofjorden (Kambo, Drammen, Holmestrand og Larvik og for bygg også i Trondheim). Basispris for den enkelte uke er målpris for sesongen, korrigert for et avvik – i hovedsak slik at basisprisen er under målpris i innhøstingssesongen og stiger over målpris når innhøstingen er slutt.

Generelle tollnedsettelse

En generell reduksjon i tollsats for bestemte varenumre, og som gjelder for alle som importerer gjeldende vare innenfor et visst tidsrom. Iverksettes normalt når summen av norsk produksjon og import innenfor kvoter og andre ordninger ikke er tilstrekkelig til å dekke etterspørselen etter gitte landbruksvarer. Ved generelle tollnedsettelse settes tollsatsen til et nivå der summen av importpris og tollsats skal tilsvare norsk pris. I tilfeller der det ikke er norske varer i markedet kan toll bli satt til null.

Importkvoter/tollkvoter

Tollkvoter gir rett til import av definerte mengder av ulike landbruksvarer, tollfritt eller til reduserte tollsatser. Enkelte av kvotene er globale, det vil si åpne for import fra alle land. I tillegg finnes det blant annet GSP-kvoter for import fra utviklingsland, samt bilaterale tollkvoter, det vil si kvoter fra et bestemt land eller grupper av land som følge av inngåtte frihandelsavtaler, eksempelvis med EU. I tillegg fastsettes årlig flere såkalte nasjonale kvoter, som er kvoter Norge etablerer uten at vi er forpliktet til det i en internasjonal avtale. Dette gjelder blant annet i kornsektoren.

Markedsregulator

En definert markedsaktør som har ansvar for å gjennomføre markedsreguleringen i den aktuelle sektoren. Norske Felleskjøp er markedsregulator for korn, Tine er markedsregulator for melk, mens Nortura er markedsregulator for kjøtt og egg.

Markedsregulering

Markedsreguleringens formål innen produksjonene melk, korn og kjøtt av svin er gjennom et sett av virkemidler å bidra til uttak av avtalt målpris i samsvar med forutsetningene om at målpris skal kunne oppnås ved markedsbalanse.

Markedsreguleringens formål innen produksjonene egg og kjøtt av storfe og sau/lam er gjennom et sett av virkemidler å sikre et balansert marked i samsvar med gjeldende landbrukspolitikk.

Kostnadene ved markedsreguleringen dekkes av produsentene selv gjennom omsetningsavgiften. Eksempler på markedsreguleringstiltak er lagring av overskuddsvarer, å omdisponere matkorn til fôrkorn dersom det er overskudd av matkorn, eller å eksportere varer det er overskudd av (reguleringseksport).

Målpris

Er fastsatt i jordbruksavtalen, og skal være priser som jordbruket reelt sett skal kunne oppnå ut fra balanserte markedsforhold, det fastsatte importvernet og de mulighetene for markedsregulering som er til disposisjon. Jordbruksavtalens målpriser gjelder normalt for ett avtaleår, 1. juli–30. juni. Per i dag har korn, melk, svinekjøtt, poteter, epler og et utvalg grønnsaker målpris.

Noteringspris

Prisen som løpende oppnås for en definert vare (representantvare) i markedet. Noteringsprisen refererer til det fastsatte punktet (noteringspunktet) i verdikjeden der oppnådd pris (prisuttaket) for varen skal måles.

Omsetningsavgift/omsetningsmidler

En avgift som blir lagt på produsentenes salgsproduksjon for å finansiere tiltak som skal fremme omsetningen og/eller regulere markedet. Avgiften betales av produsentene.

Planlagt gjennomsnittlig engrospris (PGE)

Planlagt gjennomsnittlig engrospris blir fastsatt av markedsregulator Nortura for egg, storfekjøtt og lam. Prisen står for et halvår om gangen, og det tas sikte på at akkumulert noteringspris for perioden skal ligge nær opptil planlagt gjennomsnittlig engrospris.

Prisutjevningsordningen for melk (PU)

Skal bidra til at melkeprodusentene får samme pris for melka uavhengig av geografisk lokalisering og hva melka blir brukt til hos meieriet (anvendelse). Enkelte melkeanvendelser som f.eks. drikkemelk blir ilagt avgift, mens andre melkeanvendelser som f.eks. modnet ost og tørrmelk får tilskudd.

Prisuttak

Den gjennomsnittlig oppnådde noteringsprisen i en definert periode for varer omfattet av et prissystem. Tilsvarende akkumulert noteringspris.

Referansepris (kylling)

En veiledende pris på engrosnivå for kyllingkjøtt fastsatt av Landbruksdirektoratet for hvert avtaleår, med basis i oppnådd pris (prisuttaket) på engrosnivå i foregående avtaleår. Prisdannelsen på kyllingkjøtt er fri, men dersom noteringsprisen overstiger øvre prisgrense, som er referanseprisen + ti prosent, vil det bli iverksatt administrativ tollnedsettelse for kyllingkjøtt. Referanseprisen på fjørfe er ikke grunnlag for å innføre markedsregulerende tiltak.

Reguleringseksport

Eksport av overskuddsvarer fra Norge, der prisdifferansen mellom norsk prisnivå og prisen markedsregulator oppnår for varen ved eksport dekkes gjennom omsetningsmidler. Reguleringseksport er en del av markedsreguleringen. Gjennom WTO er det fastsatt hvor store mengder som kan reguleringseksporteres i løpet av et år. Eksportstøtte avvikles fra og med 2021.

Reguleringslager

Lager av midlertidig eller permanent overskuddsvare, dvs. lager ut over forretningsmessig lager. Kostnadene ved reguleringslagring er dekket over omsetningsavgiften, som et markedsreguleringstiltak.

Representantvare

Gjelder for varegrupper som er omfattet av et prissystem. Den definerte representantvaren er en vare eller et utvalg av varer som blir betraktet som dominerende og representativ for varegruppen. Representantvaren inngår i noteringsgrunnlaget som blir brukt for jevnlige prisnoteringer.

RÅK-varer

Bearbeidede landbruksvarer (bakervarer, sukkervarer, supper, sauser, pizza mv.). Denne typen varer er omfattet av en ordning med råvarepriskompensasjon (RÅK), der prisforskjellene på jordbruksråvarer mellom Norge og utlandet blir kompensert. Slik skal næringsmiddelindustrien i Norge kunne produsere og omsette industrielt bearbeidede jordbruksvarer basert på norskproduserte jordbruksråvarer og samtidig være konkurransedyktig med utlandet. RÅK-ordningen er forankret i EØS-avtalens protokoll 3.

Styringspris

Blir fastsatt i stedet for målpris, dersom akkumulert noteringspris i foregående avtaleår overskred den gjeldende målprisen. Styringsprisen fastsettes slik at akkumulert noteringspris skal ligge tilsvarende under i det påfølgende avtaleåret. Styringsprisen har alle funksjoner som normalt tilligger målpris, inkludert grunnlag for fastsetting av øvre prisgrense.

Utenlands bearbeiding (UB)

En ordning som gjør det mulig for norske bedrifter å sende norske jordbruksråvarer til utlandet for å produsere matvarer, uten at det blir ilagt toll for de norske råvarene når matvarene gjeninnføres til Norge.

Volummodellen

Enkelte jordbruksvarer som tidligere var omfattet av målprissystemet, er lagt over i volummodellen. I volummodellen fastsettes ikke noen pris i jordbruksavtalen, men markedet skal balanseres ut fra dekningsgrad og forsyningsbalanse. Prisdannelsen er fri opptil øvre prisgrense, som er grunnlag for tollforvaltningen. Ansvarlig markedsregulator fastsetter og informerer om planlagt gjennomsnittlig engrospris for hvert halvår.

Øvre prisgrense

Er fastsatt i jordbruksavtalen, og gjelder for hver av jordbruksvarene som er omfattet av et prissystem. Normalt definert som ti prosent over målpris/planlagt gjennomsnittlig engrospris/referansepris. Øvre prisgrense skal primært sikre forbrukerne mot for høye priser, og benyttes i forvaltningen av tollvernet. Det kan bli iverksatt administrativ tollnedsettelse dersom noteringsprisen for en vare overstiger øvre prisgrense to uker på rad.

1 Pris- og markedsvurderinger for målprisvarer

I dette kapitlet vurderer vi markedssituasjonen for varer som hadde målpris i avtaleåret 2019–2020. Vi omtaler hvorvidt målprisene er oppnådd, hvordan norsk produksjon og handel har utviklet seg, samt hvilke markedsregulerende tiltak som eventuelt er tatt i bruk for hver enkelt målprisvare.

Med prisuttak forstår vi oppnådd pris i markedet som gjennomsnitt for avtaleåret. Dersom prisuttaket for en vare er over målprisen, skal Landbruksdirektoratet fastsette styringspris for det påfølgende avtaleåret, jf. jordbruksavtalen. Dette er for å forhindre at pris til industri og forbruker øker mer enn det som er bestemt i jordbruksavtalen. Det er ingen tilsvarende tiltak dersom målprisen ikke oppnås. Tabell 1 gir oversikt over alle målpriser og prisuttak i avtaleåret 2019–2020.

Tabell 1: Prisuttak for målprisvarene avtaleåret 2019–2020. Kr per kg eller angitt enhet.

Varegruppe	Representantvare	Målpris	Akkumulert prisuttak	Avvik
Korn	Hvete, matkorn	3,50	3,50	0,00
	Rug, matkorn	3,08	3,08	0,00
	Bygg	2,96	2,96	0,00
	Havre	2,70	2,70	0,00
	Oljefrø	5,80*	5,78	- 0,02
Melk	Melk av ku og geit (liter)	5,47	5,47	0,00
Svinekjøtt	Slaktegris	32,43	32,39	- 0,04
Grønnsaker	Slangeagurk, stk.	8,16	8,27	0,11
	Tomat	19,24	19,85	0,61
	Kepaløk, > 65 mm	7,62	7,38	- 0,24
	Purre	18,65	18,21	- 0,44
	Hvitkål	7,94	7,88	- 0,06
	Rosenkål, 0,4 kg flowpack	16,12	15,63	- 0,49
	Blomkål, stk.	9,65	10,15	0,50
	Gulrot	9,73	9,94	0,21
	Knollselleri	18,42	19,32	0,90
	Isbergsalat, stk.	9,86	9,72	- 0,14
Frukt	Epler, >70 mm	17,42	16,61	- 0,81
Potet	Potet, sams bulkvare > 42 mm	5,22	5,23	0,01

* Styringspris

1.1 Korn

Det ble oppnådd målpris på alle målprisvarene utenom oljefrø. Den akkumulerte prisen på oljefrø endte på 2 øre under målpris (styringsprisen) i 2019–2020.

Total produksjon av korn, erter og oljefrø i 2019–2020 var på 1,259 mill. tonn. Dette er 9 prosent over gjennomsnittet for de siste fem årene.

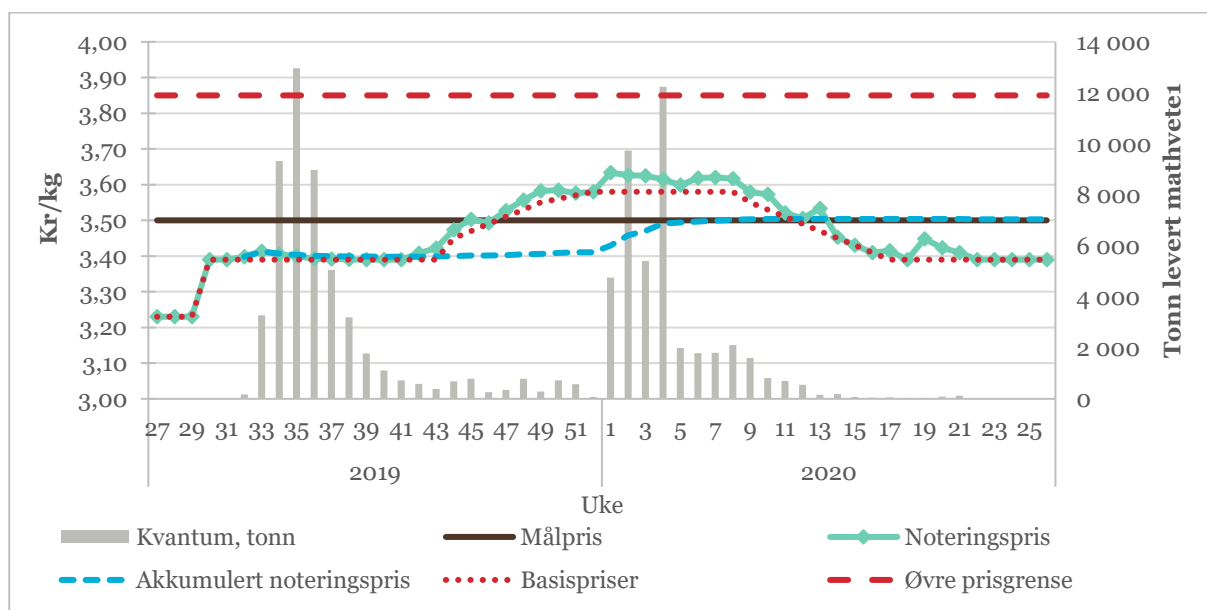
Tabell 2: Gjennomsnittlige noteringspriser fra Norske Felleskjøp i avtaleåret 2019–2020. Kr per kg

Kornart	Målpris	Akkumulert prisuttak	Avvik
Mathvete	3,50	3,50	0,00
Matrug	3,08	3,08	0,00
Bygg	2,96	2,96	0,00
Havre	2,70	2,70	0,00
Oljefrø	5,80*	5,78	- 0,02

*Styringspris

1.1.1 Mathvete oppnådde målpris

Målprisen for mathvete var kr 3,50 per kg i 2019–2020, og den akkumulerte noteringsprisen for avtaleåret endte på målpris. Se figur 1.

Figur 1: Prisuttak for mathvete og kvantum levert korn til kormottak* i avtaleåret 2019–2020. Per uke, kr per kg og tonn

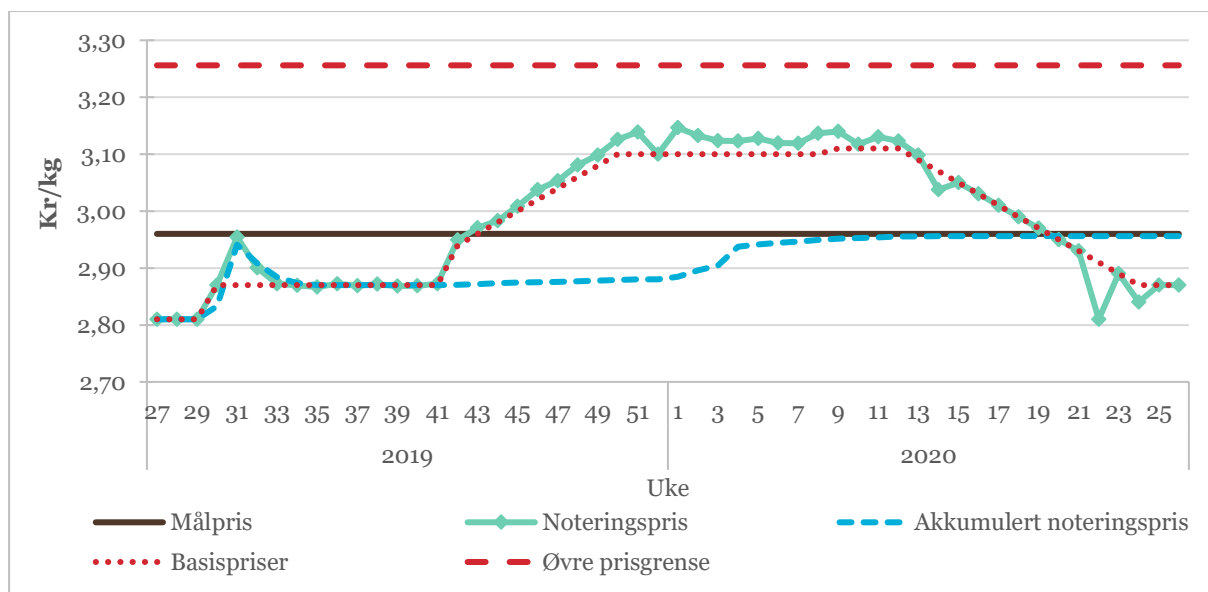
*Gjelder leveranser til Felleskjøpet Agri og samarbeidende anlegg

1.1.2 Matrug oppnådde målpris

Målprisen for matrug var kr 3,08 per kg i 2019–2020, og den akkumulerte noteringsprisen for avtaleåret endte på målpris.

1.1.3 Bygg oppnådde målpris

Målprisen for bygg var kr 2,96 per kg i 2019–2020, og den akkumulerte noteringsprisen for avtaleåret endte på målpris. Se figur 2.

Figur 2: Prisuttak for bygg i avtaleåret 2019–2020. Per uke, kr per kg

1.1.4 Havre oppnådde målpris

Målprisen for havre var kr 2,70 per kg i 2019–2020, og den akkumulerte noteringsprisen for avtaleåret endte på målpris.

1.1.5 Oljefrø to øre under styringspris

I avtaleåret 2019–2020 var det satt styringspris på oljefrø på kr 5,80 per kg. Akkumulert noteringspris for 2019–2020 endte på kr 5,78 per kg.

Prisen på oljefrø kan være vanskelig å styre fordi så stor andel blir levert tidlig i sesongen. Dette reduserer effekten av priskorreksjoner utover i sesongen. Høsten 2019 var det en relativt stor avling oljefrø (se også Tabell 3) som ble tatt inn i prognosen først i november, etter lavere prognoserte kvanta i august og september. Dermed klarte man ikke å ta ut målpris for sesongen.

1.1.6 Kornproduksjon over gjennomsnittet for de siste fem årene

I 2019–2020 ble det produsert 1 258 682 tonn korn, erter, åkerbønner og oljefrø, se tabell 3. Dette er i sum 9 prosent mer enn gjennomsnittet for de siste fem årene. I gjennomsnittstallet inngår imidlertid også tørkesommeren 2018. Den til dels store relative produksjonsøkningen fra 2018–2019 til 2019–2020 skyldes også de lave avlingene i 2018.

Den totale hveteavlingen i 2019–2020 var 26 prosent over fem-års gjennomsnittet. På grunn av gunstige værforhold høsten 2018 ble det sådd mer høsthvete enn vanlig. Dette gir større avlinger i påfølgende år enn ved større innslag av vårhvete. Til gjengjeld gir dette en ubalanse i sammensetningen av de ulike proteinklassene (mindre industrimel, og mer såkalt «posemel» til forbruker). Koronapandemien våren 2020 førte derimot til økt salg av posemel og rettet opp en del av denne ubalansen.

Les mer om kornåret 2019–2020 i Markedsrapport 2019¹.

¹ Landbruksdirektoratet (2020). Rapport 8/2020.

Tabell 3: Norsk produksjon av korn, erter, åkerbønner og oljefrø de to siste årene, og gjennomsnittet for 2015–2016 til 2019–2020. Mengder i tonn.

	Gj.sn. siste 5 år	2018–2019	2019–2020	Endring siste år	Endring ift. gj.sn. siste 5 år
Hvete, mat	162 241	84 394	205 774	144 %	27 %
Hvete, fôr	178 491	42 232	223 960	430 %	25 %
Hvete totalt	340 732	126 626	429 734	239 %	26 %
<i>Matandel hvete</i>	48 %	67 %	48 %	-	-
Rug, mat	17 324	2 438	13 200	441 %	-24 %
Rug, fôr	10 878	614	10 714	1644 %	-2 %
Rug totalt	28 202	3 053	23 915	683 %	-15 %
Bygg	514 996	409 082	540 141	32 %	5 %
Havre	248 619	146 671	218 183	49 %	-12 %
Rughvete	11 274	4 704	26 820	470 %	138 %
Totalt korn	1 143 823	690 137	1 238 793	79 %	8 %
Erter	3 862	2 729	4 211	54 %	9 %
Oljefrø	10 999	7 238	15 679	117 %	43 %
Totalt erter, åkerbønner og oljefrø	14 861	9 967	19 889	100 %	34 %
Totalt korn, erter, åkerbønner og oljefrø	1 158 683	700 104	1 258 682	80 %	9 %

Kilde: Landbruksdirektoratet. Inkluderer ikke leiemalt korn og såkorn

1.2 Melk

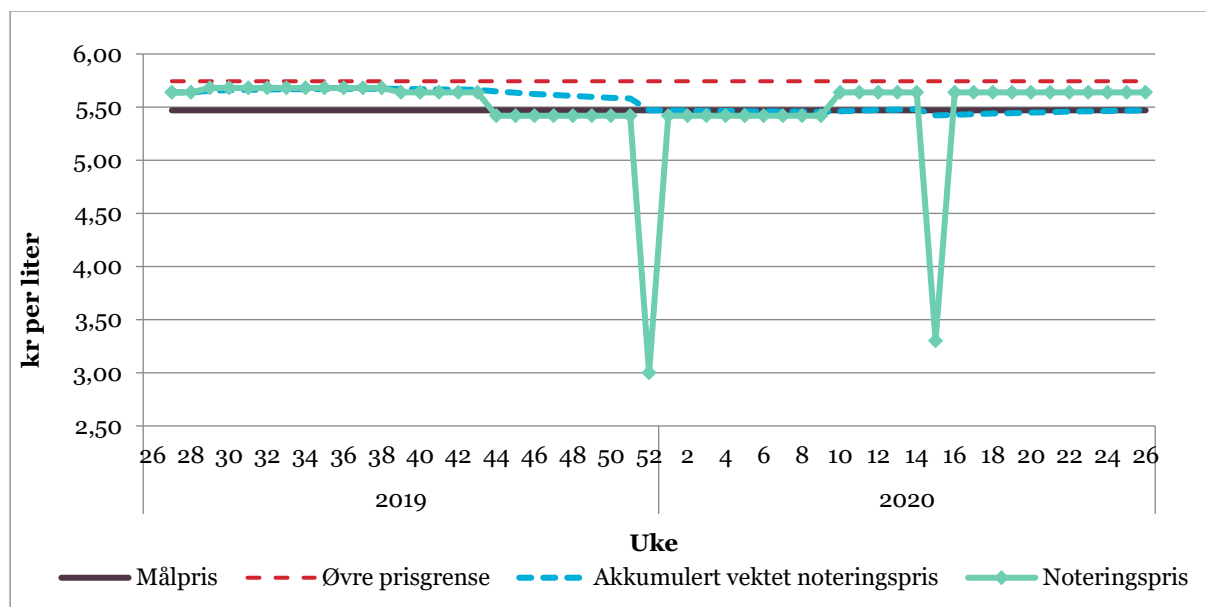
1.2.1 Oppnådd pris for melk lik målprisen

Målprisen for melk i avtaleåret 2019–2020 var kr 5,47 per liter. Dette var 5 øre høyere enn styringsprisen og 3 øre høyere enn målprisen for avtaleåret 2018–2019. Akkumulert veid noteringspris for melk til videre bearbeiding solgt av Tine råvare i 2019–2020 endte på kr 5,47 per liter. Dette var likt med målprisen i 2019–2020.

Tabell 4: Prisuttak for melk i avtaleåret 2019–2020. Kr per liter

Varegruppe	Representantvare	Målpris 2019–2020 ¹	Noteringspris 2019–2020	Avvik prisuttak
Melk	Melk av ku og geit	5,47	5,47	0,00

1) Øvre prisgrense er målpris + 5 prosent.

Figur 3: Noteringspris for melk i avtaleåret 2019–2020.

1.2.2 Redusert mengde innmålt melk

Det ble innmålt 1 469 mill. liter ku- og geitmelk i avtaleåret 2019–2020. Dette var 88 mill. liter mindre enn i avtaleåret før.

Tabell 5: Innmålt mengde ku- og geitmelk hos Tine og Q-meieriene. Mill. liter

Avtaleår	Høst	Vår	Sum
2010–2011	728	789	1 516
2011–2012	707	802	1 509
2012–2013	748	815	1 563
2013–2014	729	795	1 524
2014–2015	733	820	1 553
2015–2016	736	825	1 561
2016–2017	718	808	1 526
2017–2018	707	799	1 506
2018–2019	741	816	1 557
2019–2020	685	784	1 469

Hos Tine ble det innmålt 635 mill. liter kumelk og 8,1 mill. liter geitemelk i andre halvår 2019. I første halvår 2020 var det innmålte volumet 725 mill. liter kumelk og 11,4 mill. liter geitemelk. For avtaleåret utgjorde dette totalt 1 380 mill. liter² som var 87 mill. liter mindre enn i avtaleåret før.

Hos Q-meieriene ble det kun innmålt kumelk. I andre halvår 2019 mottok Q-meieriene 42 mill. liter melk, og i første halvår 2020 mottok de 47,4 mill. liter. Totalt for avtaleåret var det innmålt 89,4 mill. liter hos Q-meieriene. Dette var 0,8 mill. liter mindre enn i forrige avtaleår.

² Den innmålte mengden melk fra produsent er litt høyere enn den omsatte mengden melk til foredling fra Tine råvare på grunn av at ikke all melk kan brukes til videre bearbeining.

Tines prognose viser at de forventer mer melk i andre halvår 2020 enn det som ble innmål i samme periode 2019. Samlet for leveranser av ku og geitmelk til Tine og Q-meieriene viser prognosen et forventet volum i andre halvår 2020 på 749 mill. liter.

1.2.3 Lavere omsetning av rå melk fra Tine råvare i 2019–2020

Melken som blir innmål hos Tine omsettes til videre bearbeiding av Tine råvare. Den selges enten til Tine Industri eller andre som foredler melk. Tine industri var den største avtakeren av melk i avtaleåret 2019–2020. Synnøve Finden, Normilk og Q-meieriene var de tre største kjøperne av melk utenom Tine. Q-meieriene hadde i tillegg til det de kjøper av Tine melk fra egne leverandører, jf. avsnitt **Feil! Fant ikke referanseilden..** Totalt utgjorde melkemengden som ble foredlet av Q-meieriene 153 mill. liter. Dette var opp 10 prosent fra 140 mill. liter i forrige avtaleår. Rørosmeieriet, Mondelez og Valdresmeieriet er mindre aktører som til sammen kjøpte 18 mill. liter melk til videre bearbeiding fra Tine Råvare.

Tabell 6: Omsatt mengde melk fra Tine Råvare til aktørene i markedsordningen for melk. Mill. liter

Avtaleår	2016–2017	2017–2018	2018–2019	2019–2020	Endring siste år
Tine industri	1 216	1 175	1 217	1 120	-8 %
Synnøve Finden	126	116	119	110	-7 %
Normilk	61	62	63	64	2 %
Q-meieriene	23	53	49	63	29 %
Andre aktører	14	14	16	18	15 %
Sum volum	1 440	1 420	1 463	1 376	3 %
Akkumulert noterings- pris, kr per liter	5,38	5,41	5,42	5,47	0,2 %

Volumene til Tine og Synnøve Finden ble redusert i 2019–2020, mens andre av aktørene i markedsordningen for melk økte sine volumer. Tine bearbeidet 1 120 mill. liter av totalt 1 469 mill. liter innmål melk. Det tilsvarte 76 prosent av norsk melkeproduksjon i siste avtaleår. Tines andel gikk ned fra 78 prosent i de to foregående avtaleårene. Nest størst er Q-meieriene som med egne leverandører og kjøp fra Tine brukte 10 prosent. Q-meieriens andel økte med ett prosentpoeng fra de to foregående avtaleårene. Synnøve Findens andel utgjorde 8 prosent, mens Normilks andel utgjorde 4 prosent. Disse andelene har vært relativt stabile de siste fire avtaleårene. Blant de mindre aktørene er det Rørosmeieriets volum som har økt i denne perioden.

1.2.4 Økt omsetning av norske meieriprodukter under koronatiden

Økt etterspørsel etter meieriprodukter utover våren og sommeren kan delvis forklares med koronaepidemi og mer hjemmeliv. Sterkt begrenset svenskehandel gir seg særlig utslag i økt omsetning av norsk ost i dagligvarehandelen. Også etterspørselen etter ikke smaksatt søt melk økte. Tall som Tine presenterte i en orientering til Omsetningsrådet 25. august viste en økning i dagligvareomsetningen per uke 32 i år av ost på nesten 14 prosent og nesten 7 prosent økning i omsetning av ikke smaksatt søt melk.

Etterspørselen etter melk som råvare er også større enn forventet fordi oppstarten av Jarlsbergysteriet i Irland er forsinket. Det innebærer at det fortsatt er behov for melk i Norge til produksjon av ost for eksport.

Det såkalte «forholdstallet» for melkekvoten var 0,96 ved starten av 2020. Det vil si at kvoteeierne kan produsere 96 prosent av kvoten. Landbruks- og matdepartementet økte dette i april med 5 prosentpoeng til 1,01 og økte det igjen i juni til 1,05, slik at melkeprodusentene kan møte den økte etterspørselen med økt norsk produksjon.

Importen av ost økte i avtaleåret 2019–2020 sammenlignet med forrige avtaleår, men samlet sett gikk importen av meieriprodukter litt ned. Redusert import av yoghurt og smaksatt søt melk sørget for nedgangen.

Tabell 7: Eksport og import av meieriprodukter under tolltariffens kapittel 4 og 22 i avtaleårene 2018–2019 og 2019–2020. Tonn og mill. kr (import av ost under ordningen for utenlands bearbeiding er ikke medregnet)

	Import, tonn		Import, mill. kr		Eksport, tonn		Eksport, mill. kr	
	2018– 2019	2019– 2020	2018– 2019	2019– 2020	2018– 2019	2019– 2020	2018– 2019	2019– 2020
Flytende melk og fløte	18	14	0,4	0,3	2 957	2 897	30	31
Melkepulver og kondensert melk	1 185	1 212	40	48	2 709	2 088	43	35
Syrna melk og yoghurt	6 851	6 181	157	188	157	143	3	2
Myse og mysepulver	308	332	19	23	22 283	19 994	103	97
Smør	393	531	23	27	13	24	1,3	1,5
Ost	13 371	14 111	910	1 040	11 216	8 746	574	480
Smakssatt søt melk	6 539	6 041	197	199	12	13	0,3	0,5
Sum	28 665	28 421	1 347	1 526	39 346	33 905	754	647

1.3 Svinekjøtt

1.3.1 Oppnådd pris endte marginalt under målpris

I jordbruksforhandlingene 2019 ble målprisen for svinekjøtt fastsatt til kr 32,43 per kg for avtaleåret 2019–2020. Dette var en videreføring av målprisen i det foregående avtaleåret. Målprisen på svinekjøtt ble sist endret i jordbruksavtalen 2016.

Ved inngangen til avtaleåret lå det i overkant av 2 300 tonn svinekjøtt på reguleringslager, hvorav 72 prosent var hele og halve slakt. Samtidig viste prognosene fra markedsregulator et forventet underskudd på 2 500 tonn i avtaleåret. Basert på markedssituasjonen var oppnådd pris for perioden forventet å ende på målpris.

I markedsregulators prisløype fastlagt ved inngangen til avtaleåret, var det lagt opp til at engrosprisen for svinekjøtt skulle sesongmessig trappes opp utover høsten, for deretter å settes ned i desember.

Fra 1. juli 2019 ble det gjort en teknisk justering av engrosprisen på gris ved at prisen ble økt med 20 øre, istedenfor 50 øre som varslet i den opprinnelige prisløypen for andre halvår 2019. Den tekniske justeringen ble gjennomført for å unngå overnotering i forhold til målpris, som følge av at ligningen for beregning av kjøttprosent og pristillegget for kjøttprosent ble justert fra 1. juli. Endringer i engrosprisen høsten 2019 ble gjennomført som planlagt. Mandag 30. desember 2019 ble engrosprisen for gris redusert med 10 øre per kg for å unngå overnotering i forhold til målpris for avtaleåret. Bakgrunnen for dette var at endringene i beregning av kjøttprosent og pristillegg for kjøttprosent sommeren 2019 ga en større økning i engrosprisen enn tidligere forutsatt. Det var ingen prisendringer for gris i første halvår 2020.

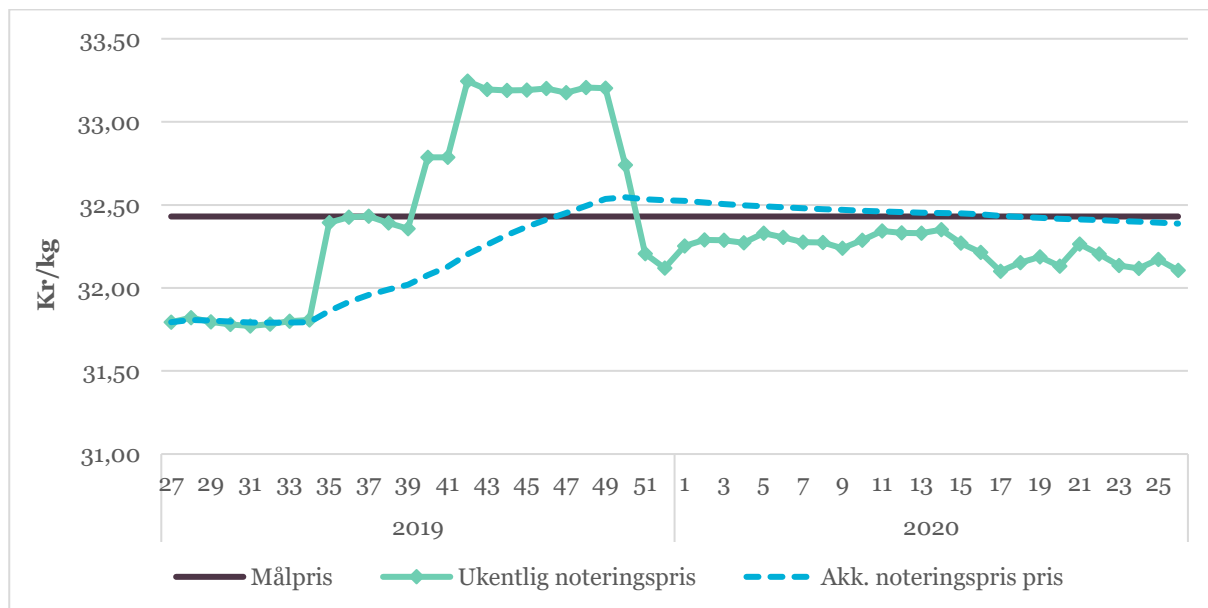
Omsetningsavgiften ble satt ned fra kr 1,60 til kr 1,10 ved årsskiftet, og ble liggende her ut avtaleåret.

Tabell 8: Prisuttak i avtaleåret 2019–2020 for svinekjøtt. Kr per kg.

Varegruppe	Representantvare	Akkumulert		
		Målpris ¹	noteringspris	Akk. avvik
Svinekjøtt	Slaktegris kl. E og S med et gjennomsnitt for alle kjøttprosent og alle varegrupper under 85 kg	32,43	32,39	-0,04

1) Øvre prisgrense er målpris + 10 prosent. Eventuell prisnotering over øvre prisgrense to uker på rad utløser generell tolladministrering.

Som vist i tabell 8 var oppnådd pris for perioden kr 32,39 per kg. Dette var kr 0,04 per kg under målprisen. Den oppnådde prisen for 2019–2020 var kr 1,11 høyere enn den akkumulerte noteringsprisen i avtaleåret før.

Figur 4: Prisutvikling svinekjøtt i avtaleåret 2019–2020

Kilde: Nortura Totalmarked

1.3.2 Mindre svinekjøtt på markedet

Det har i flere år vært en overskuddsproduksjon av svinekjøtt. I 2019 ble overskuddet på nesten 1 500 tonn, mens året før var overskuddet på nesten 3 500 tonn.

Produksjonen har vært avtagende de senere årene, og overskuddsproduksjonen er på vei nedover. Den norske produksjonen av svinekjøtt var forholdsvis stabil i avtaleåret 2019–2020 og økte med 0,5 prosent sammenlignet med avtaleåret før. Importen og eksporten gikk ned med henholdsvis 0,3 og 15,3 prosent. Til sammen førte dette til en økning i tilførslene til det norske markedet på rundt 1,3 prosent sammenlignet med foregående avtaleår.

Tabell 9: Produksjon og handel av svinekjøtt i 2005–2006 og de tre siste avtaleårene. Tonn.

	2005–2006	2017–2018	2018–2019	2019–2020	Endring siste år
Norsk produksjon	120 612	139 630	132 216	132 829	0,5 %
+ Import	2 140	1 812	2 011	2 004	-0,3 %
- Eksport	5 560	6 466	6 654	5 636	-15,3 %
= Totalt tilført	117 192	134 977	127 574	129 197	1,3 %
Norskprodusert andel	98 %	99 %	98 %	98 %	

Faktiske tall for eksport/import per 30. juni 2020, jf. SSBs handelsstatistikk. Handelstallene inkluderer kun eksport og import av svinekjøtt under kapittel 2 i Tolltariffen. Import av bearbejdede produkter under kap. 16 vises derfor ikke her.

Tall for norsk produksjon er hentet fra leveransestatistikken jf. innmeldt slakt til Landbruksdirektoratet.

Forventet underskudd i 2020

De første prognosene fra markedsregulator for 2020 viste et forventet produksjonsunderskudd på rundt 800 tonn. Siden da er produksjonsprognosen nedjustert med nesten 1 150 tonn, mens salgsprognosen er nedjustert med rundt 240 tonn³. Dette gir et forventet underskudd i 2020 på rundt 1 500 tonn. I prognosene fra juni ligger det også inne en anslått import på 2 400 tonn gjennom kvoter og supplerende import av spekk.

Produksjonen gikk ned med 3,4 prosent fra 2018 til 2019, og markedsregulator forventer en ytterligere nedgang på 2 prosent i 2020. Det er prognosert en nedgang i antall slaktede gris på rundt 4 prosent fra 2019. Nedgangen de siste årene kommer i stor grad som følge av frivillig reduksjon i produksjonen, samt utkjøpsordningen av smågrisprodusenter som gir full effekt i 2020. Markedsregulator legger til grunn noe høyere slaktevekter i 2020 enn året før. I april 2020 økte markedsregulator vektgrensen for høyeste pris fra 85 til 90 kg.

Engrossalget er forventet å øke med 0,5 prosent i 2020 sammenlignet med året før. Økningen forklares blant annet med at det er flere mennesker i Norge og mindre grensehandel som følge av covid-19-utbruddet.

1.3.3 Mindre import av svinekjøtt

Som vist i tabell 9 endte importen av svinekjøtt i avtaleåret 2019–2020 omtrent på samme nivå som i foregående avtaleår.

Som de siste årene, medvirket «ribbetiltaket» også i 2019 til at det ikke var behov for en generell tollnedsettelse på ribbe før jul 2019. Det ble imidlertid importert 297 tonn fersk/kjølt vare innenfor den nye importkvoten fra EU på 300 tonn, som trådte i kraft 1. oktober 2018. Denne er gyldig kun fra 1. til 31. desember.

Av den totale importen av svinekjøtt i avtaleåret 2019–2020 var rundt 109 tonn hele/halve slakt av svin importert innenfor den tollfrie kvoten fra EU. Av importen var også 547 tonn skinke importert innenfor den tollfrie EU-kvoten på 600 tonn⁴ per år. Se forklaring til importkvotene i faktaboksen.

Landbruksdirektoratets tall viser at i overkant av 814 tonn av importen av svinekjøtt var gjeninnførsel innenfor ordningen med utenlands bearbeiding (UB). Dette var nesten 150 tonn mer enn i forrige avtaleår. Denne importen består primært av saltet/speket/røkt kjøtt, eksempelvis skinker, som importeres under tolltariffens posisjon 02.10. Det ble også importert om lag 122 tonn svinekjøtt til ordinær toll.

³ Totalmarked kjøtt og egg, Markedsprognose kjøtt og egg, juni 2020

⁴ Kvoten ble utvidet med 200 tonn i artikkel 19- forhandlingene i 2017, samtidig ble vareomfanget utvidet. For 2018 ble dette implementert fra og med 1. oktober, og 50 tonn kvote ble fordelt med utvidet vareomfang for import innenfor siste kvartal.

I løpet av avtaleåret ble det eksportert i overkant av 5 600 tonn svinekjøtt under tolltariffens kapittel 2, 1000 tonn mindre enn i foregående avtaleår. Eksporten av svinekjøtt under ordningen med utenlands bearbeiding (UB) endte på i overkant av 2 000 tonn, opp rundt 300 tonn fra avtaleåret 2018–2019. Dette kjøttet gjeninnføres som bearbeidede kjøttvarer, blant annet under tolltariffens posisjon 02.10 samt 16.01 og 16.02. Reguleringseksporten av svinekjøtt utgjorde 882 tonn, opp fra 2 080 tonn i foregående avtaleår.

1.4 Grøntsektoren

For grønnsaker og frukt er målprisen definert på ukebasis. Vi bruker i tillegg målprisbegrepet for de akkumulerte målprisene for hele avtaleåret. Målprisen for avtaleåret er ikke oppgitt i jordbruksavtalen, men er en sammenvekting av de ukentlige målprisene. Det samme gjelder for noteringsprisene. I denne rapporten vil det som regel være de akkumulerte prisene for avtaleåret det vises til.

For poteter fastsettes målprisen i jordbruksavtalen. Deretter utarbeides ukentlige målpriser, som for grønnsaker og frukt. Akkumulert målpris og noteringspris beregnes for avtaleåret på samme måte som prisene for grønnsaker og frukt.

1.4.1 Målpris ble oppnådd for veksthusgrønnsakene og tre av åtte frilandsgrønnsaker

I jordbruksavtalen for 2019–2020 ble det gitt et pristillegg for grønnsaker og frukt på 3,7 prosent med virkning fra 1. juli 2019. For dette avtaleåret ble målprisene endret for alle målprisvarene, men i varierende grad. Poteter fikk et tillegg på 25 øre jevnt fordelt på målprisukene. De forskjellige produktene fikk en gjennomsnittlig endring på årsbasis som er gjengitt i tabell 10.

For avtaleåret 2019–2020 ble målprisen oppnådd for blomkål, gulrot og knollselleri av frilandsvarene, for både agurk og tomat av veksthusgrønnsakene, og for poteter.

Prisuttak og verdiuttak

Faktisk prisuttak i markedet er noteringspris, men blir også omtalt som oppnådd pris. Noteringspris og målpris blir sammenliknet på ukebasis. Når de sammenlignes for avtaleår, er det som vektete og akkumulerte priser.

Verdiuttaket er et produkt av omsatt mengde og pris. Et verdiuttak basert på akkumulert målpris blir kalt verdiuttak målpris. Et verdiuttak basert på akkumulert noteringspris blir omtalt som verdiuttak i markedet. Differansen mellom disse viser avstand mellom verdien som målprisen legger opp til og oppnådd verdi i markedet.

Tabell 10: Pristillegg for grøntproduktene, gitt i jordbruksavtalen 2019, samt prisuttak for avtaleåret 2019-2020. Øre per kg eller angitt enhet

Representantvare	Gj.snittlig tillegg i målpris fra 1. juli	Målpris	Noteringspris	Avvik
Veksthusgrønnsaker				
Slangeagurk, stk	28,00	816	827	11
Tomat	55,00	1924	1985	61
Frilandsgrønnsaker				
Kepaløk > 65 mm	25,00	762	738	-24
Purre	52,96	1865	1821	-44
Hvitkål	26,51	794	788	-6
Rosenkål 0,4 kg flowpk.	57,00	1612	1563	-49
Blomkål, stk	57,63	965	1015	50
Gulrot	35,48	973	994	21
Knollselleri	55,00	1842	1932	90
Isbergsalat	35,42	986	972	-14
Epler	62,00	1742	1661	-81
Poteter	25,00	522	523	1

1.4.2 Totalt verdiuttak er bedre enn målprisuttaket

Mengdene som er lagt til grunn for verdiberegningene og som er gjengitt i tabell 11 tilsvarer summen av omsetningen i målprisukene for det enkelte produktet. Omsetningen er innrapportert til Landbruksdirektoratet fra et utvalg av store grossister. Tallene er ikke i samsvar med den totale omsetningen på årsbasis for et produkt, som inkluderer alle uker og tar høyde for omsetning som ikke blir rapportert til direktoratet.

Målprisen i avtaleåret 2019–2020 ble oppnådd for halvparten av grønnsakene. I tillegg ble målprisen oppnådd for poteter.

Grønnsaker hadde et verdiuttak i markedet som var 11,4 mill. kroner høyere enn verdiuttaket som målprisen legger opp til. Verdiuttaket i avtaleåret 2018–2019 var 42,5 mill. kroner høyere enn det målprisen legger opp til.

Epler oppnådde en lavere noteringspris enn hva målprisen tilsa. Dermed ble verdiuttaket i markedet 6,4 mill. kroner under det målprisen la opp til. Dette var en større differanse enn avtaleåret før.

Poteter viste et større verdiuttak i markedet enn foregående periode, noe som resulterte i 0,5 mill. kroner over målprisnivået i 2019–2020.

Tabell 11: Akkumulert verdiuttak i markedet målt mot verdiuttak basert på akkumulert målpris for avtaleåret 2019–2020. Grøntproduktene

Representantvare	Avvik noteringspris fra målpris (øre)	Mengder (tonn/1 000 stk.)	Verdiuttak marked minus verdiuttak målpris (1 000 kroner)
Veksthusgrønnsaker			
Slangeagurk, stk	11	38 767	4 264
Tomat	61	4 133	2 521
Frilandsgrønnsaker			
Kepaløk > 65 mm	-24	13 663	-3 279
Purre	-44	1 483	-653
Hvitkål	-6	5 044	-303
Rosenkål 0,4 kg flowpk.	-49	935	-458
Blomkål, stk	50	5 632	2 816
Gulrot	21	29 385	6 171
Knollselleri	90	1 577	1 419
Isbergsalat	-14	7 871	-1 102
Sum grønnsaker			11 397
Epler	-81	7 888	-6 389
Sum frukt og grønnsaker			5 008
Poteter	1	47 406	474

1.4.3 Bedre prisuttak for veksthusproduksjonene

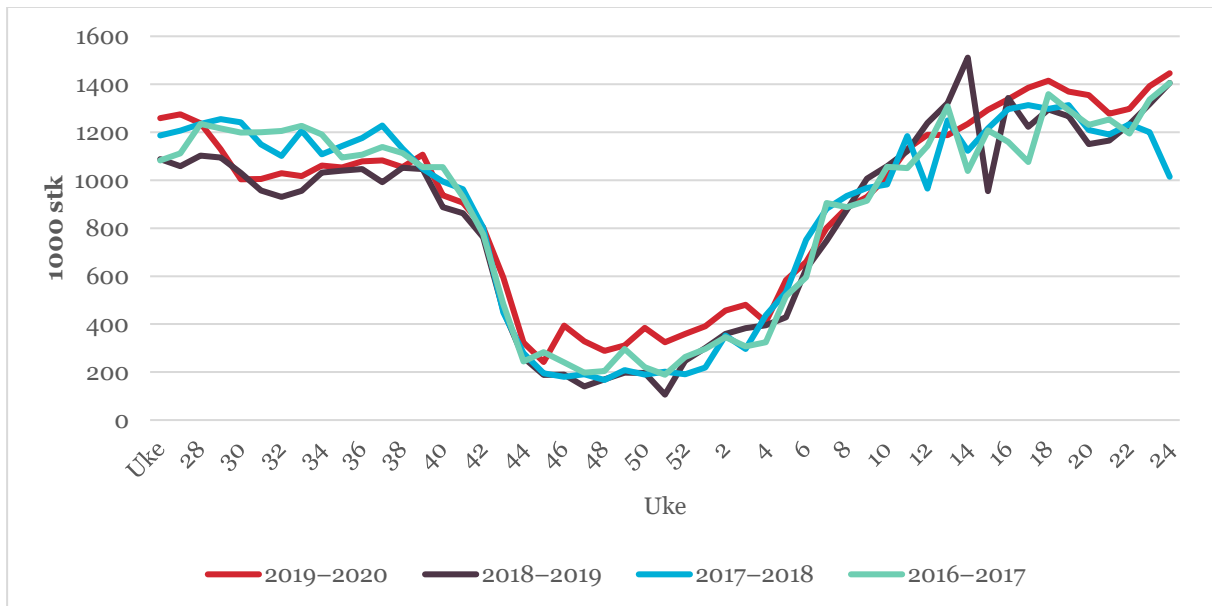
Både agurker og tomater har tatt ut en høyere pris i markedet enn målpris.

1.4.3.1 Priser over målpris i start og slutt av avtaleåret for agurk

I avtaleåret 2019–2020 var oppnådd pris for agurk kr 8,27 per stk., 11 øre over målpris, jf. tabell 10. Også i forrige avtaleår lå oppnådd pris 11 øre over målprisen. Gjennomsnittlig tillegg i målpris for siste avtaleår var 28 øre.

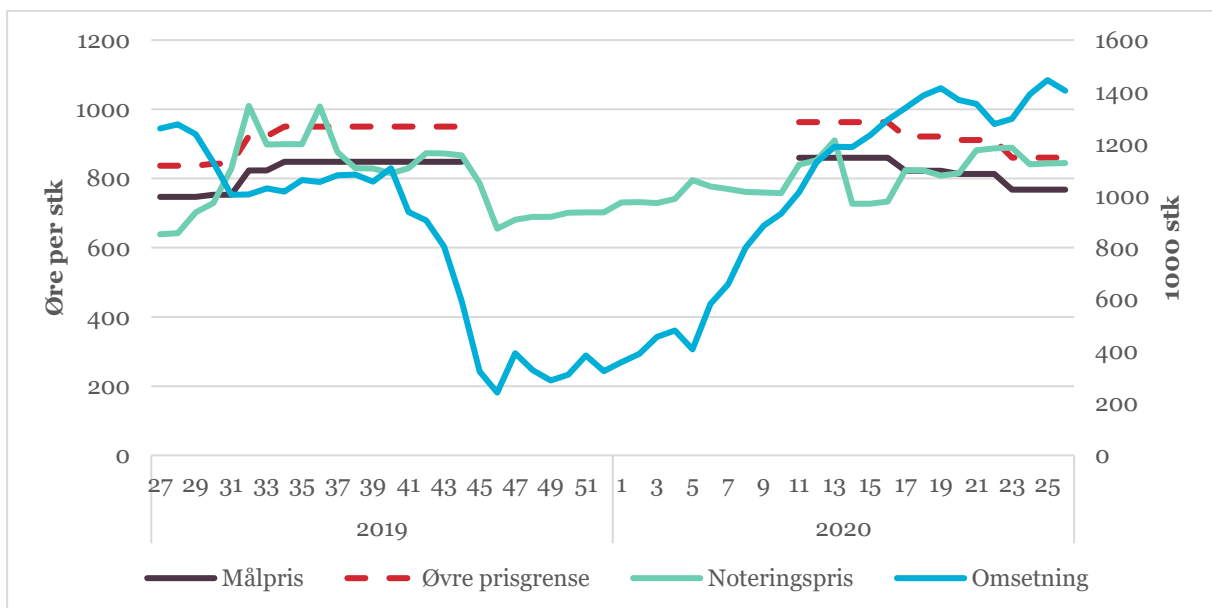
Omsetningen av agurker i målprisperioden gikk opp igjen avtaleåret 2019–2020, etter en nedgang året før. Tilførslene av norske agurker var høyere i starten av avtaleåret enn de har vært de siste avtaleårene, med unntak av forrige avtaleår. Som figur 5 viser er omsetningen jevn, og økende igjen mot slutten av avtaleåret.

Etterspørselen etter norske agurker har vært stor de siste årene, og de norske forbrukerne etterspør norsk vare som aldri før. Noe av årsaken er god kvalitet på norsk agurk og ujevn kvalitet på importen. Det er også en økende vinterproduksjon, noe som kanskje fører til at forbrukeren er vant til å finne norske agurker i butikk gjennom hele året.

Figur 5: Omsetning av agurker fire siste avtaleår

Tidlig på høsten 2019 var det til tider krevende produksjon. Varmt vær over lengre perioder førte til utfordringer for agurkproduksjonen. Norsk produksjon var mindre enn etterspørselen over flere uker, noe som gjorde det nødvendig å supplere markedet med import. Utover høsten ble det en bedring i produksjonen og markedet ble igjen dekket av norsk vare. Vinterproduksjonen var større dette avtaleåret enn tidligere, og interessen for norsk agurk gjennom vinteren er økende.

Figur 6: Prisutvikling og omsetning av agurk i avtaleåret 2019-2020

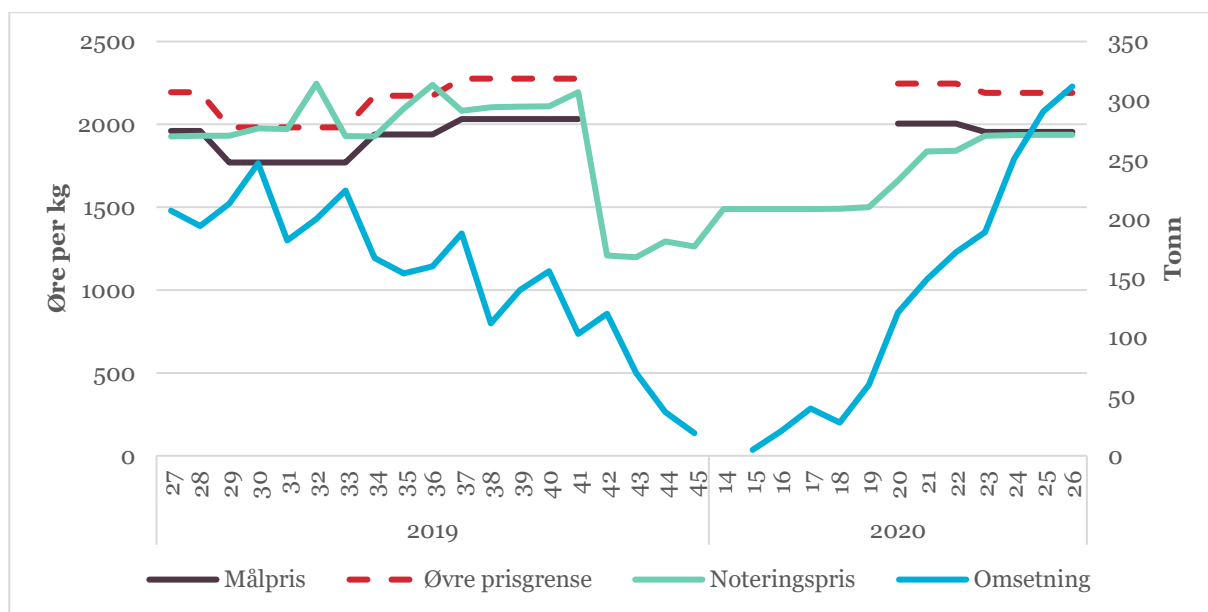
Oppstart av ny norsk målprisperiode i uke 11 2020 ga en betydelig økning i produksjonen, men markedet måtte suppleres med litt import også i starten. Prispress på norske agurker fra importvare, rett etter tollperiodens start, førte til et uoversiktlig marked med store prisvariasjoner og utfordringer med omsetning av norske agurker. I tillegg kom nedstengningen av samfunnet, med tilhørende knekk for serveringsindustrien, noe som førte til at agurker tiltenkt serveringsmarkedet ble tilført dagligvaremarkedet.

Mot slutten av avtaleåret var igjen etterspørselen etter norske agurker stor, og produksjonen var i balanse med etterspørselen.

1.4.3.2 Mangel på tomater i Europa førte til prisoppnåelse for siste halvår 2019

Oppnådd pris for tomat var kr 19,85 per kg, 61 øre over målpris for avtaleåret, jf. tabell 10.

I forkant av avtaleåret 2019–2020 dekket ikke den norske produksjonen etterspørselen, og på tross av et bra salg og god kvalitet havnet norsk pris på et nivå som tilsvarer importprisen pluss tollsats. Det ble tilnærmet markedsdekning i uke 27, og deretter var det et godt salg av norske runde tomater flere uker fremover. Som for agurker ble det krevende å opprettholde produksjonen i det varme været tidlig på høsten, og produksjonskvantumet ble lavere. Men kvaliteten var fin, med riktig modningsgrad. Mangel på tomater i utlandet førte til høye importpriser, noe som gjorde det mulig å holde prisen på norske tomater høy. Salget stoppet imidlertid noe opp, og prisene ble justert noe ned igjen for å stimulere kjøp av tomater. Utover høsten ble det en økning i produksjon og salg, men det var supplerende import gjennom høsten.

Figur 7: Prisutvikling og omsetning av tomat i avtaleåret 2019–2020

Som figur 7 **Feil! Fant ikke referanse kilden.** viser har prisene på tomat variert litt gjennom høsten 2019, men har i det alt vesentlige ligget over målprisen. På våren 2020 startet prisene under målpris, men steg opp mot målpris på slutten av avtaleåret. Omsetningen av tomater startet litt senere våren 2020 enn våren 2019, men produksjonen ble til gjengjeld fort større enn året før. Samtidig var salget av norske tomater i sterk konkurranse med importert vare, noe som presset prisen på norske tomater ned. Priskonkurransen fra importerte tomater ble redusert mot slutten av avtaleperioden.

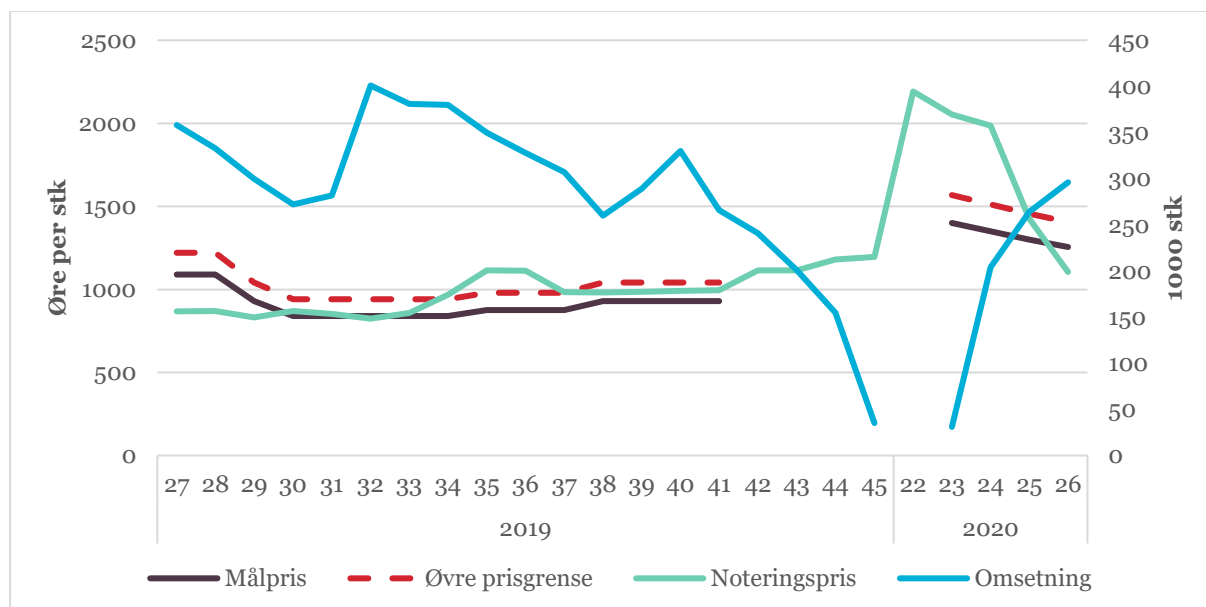
1.4.4 Sommergrønnsaker

En kjølig vår førte til noe forsinkelse i oppstart av innhøsting av sommergrønnsakene.

1.4.4.1 Høyt prisuttak på blomkål

Oppnådd pris for blomkål i sum for avtaleåret var kr 10,15 per stk., noe som er lavere enn forrige avtaleår, men 50 øre over målpris, jf. tabell 10.

Noteringspris var høyere enn målpris gjennom mesteparten av avtaleåret (figur 8), men var lavere enn målprisen i starten av sesongen. Verdiuttaket i markedet ligger 2,8 mill. kroner over målprisen i 2019–2020.

Figur 8: Prisutvikling og omsetning av blomkål i avtaleåret 2019–2020

Våren 2019 var kjølig og bidro til at sesongstarten for blomkål ikke var spesielt tidlig. Til gjengjeld ble kvaliteten jevnt over veldig fin, med unntak av små blomkålhoder som åpnet seg og ble løse i konsistensen. På vei over i avtaleåret 2019–2020 ble det markedsdekning av norsk blomkål, men varierende kvalitet og prising skapte urolige markedsforhold, noe som førte til lavere priser.

Ubalanse i markedet for blomkål vedvarte litt utover de første ukene i avtaleåret, med vekselvis markedsdekning og for lite vare. Kvaliteten holdt seg god frem til tidlig høst, da insekter ble et problem for flere kåltyper. Lite vare i markedet og dyr importvare førte til prisoppgang utover høsten 2019.

Våren 2020 startet med kjølig vær og små mengder. Produsentene var opptatt av å levere riktig kvalitet og størrelse, men utfordringer med høstehjelp førte til at noen partier med små hoder kom i salg. Været bedret seg og ble varmere, noe som førte til økt norsk produksjon av blomkål, men lavere etterspørsel. De norske forbrukerne foretrekker ikke blomkål i sommervarmen.

1.4.4.2 Noteringspris under målpris for isbergsalat

Oppnådd pris for isbergsalat var kr 9,72 per stk., noe som er 20 øre under den prisen som ble oppnådd i avtaleåret 2018–2019 og 14 øre under målpris for perioden, jf. tabell 10.

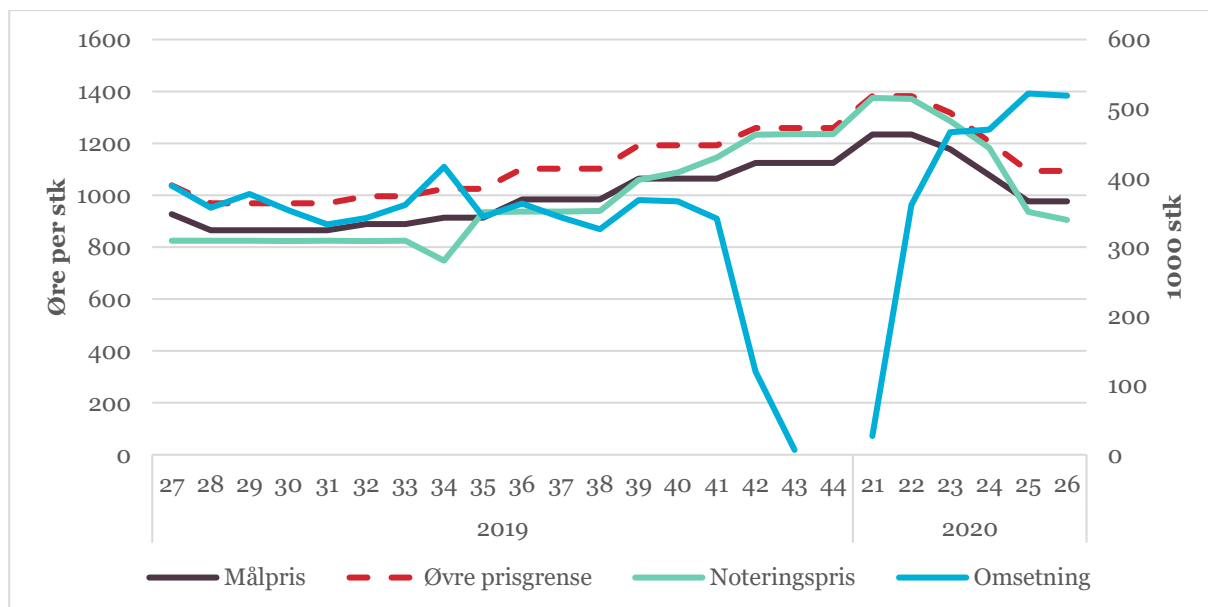
Våren 2019 var ikke spesielt tidlig, men det ble relativt raskt markedsdekning. Salget ble mindre enn antatt, slik at det ikke var mulig å oppnå målpris i ukene før avtaleåret 2019–2020 startet. Resten av våren og sommeren 2019 lå noteringsprisen under målprisen. Dette varte helt til rundt høstferiestart.

Isbergsalaten har holdt god kvalitet gjennom sesongen, men omsetningen i konsummarkedet var lavere enn forventet. Omsetningen av isbergsalat har sunket de siste årene (se tabell 12) – antagelig som følge av et bedre utvalg av salattyper og preferanse i markedet for andre salater.

Tabell 12: Omsetning av isbergsalat siste fire sesonger (uke 20–46)

Isbergsalat (1000 stk)	Sesongen 2016	Sesongen 2017	Sesongen 2018	Sesongen 2019
Total omsetning	9 318	8 549	8 195	7 954
Endring fra sesongen før		-769	-354	-241

Vestlandet var våren 2020 som vanlig først ute med høsting av isbergsalat, men Vestfold var rett etter. Produksjonen i andre deler av Østlandet var noe forsinket. Kjølig vær i oppstarten av sesongen medførte forsinkelser, men medvirket også til å gi en svært fin kvalitet på salaten. Etterspørselen etter isbergsalat var større denne våren enn våren 2019. Prisen har holdt seg godt over målpris, og opp mot øvre prisgrense i vårsesongen helt frem til de siste ukene i avtaleåret.

Figur 9: Prisutvikling og omsetning av isbergsalat i avtaleåret 2019–2020.

1.4.5 Vått og kaldt vær under innhøsting for flere av lagringsgrønnsakene

Høsten 2019 ble preget av frost og nedbør, noe som gjorde det utfordrende å få høstet flere av grønnsakene. Det var lenge usikkerhet knyttet til lagringskvaliteten utover vinteren.

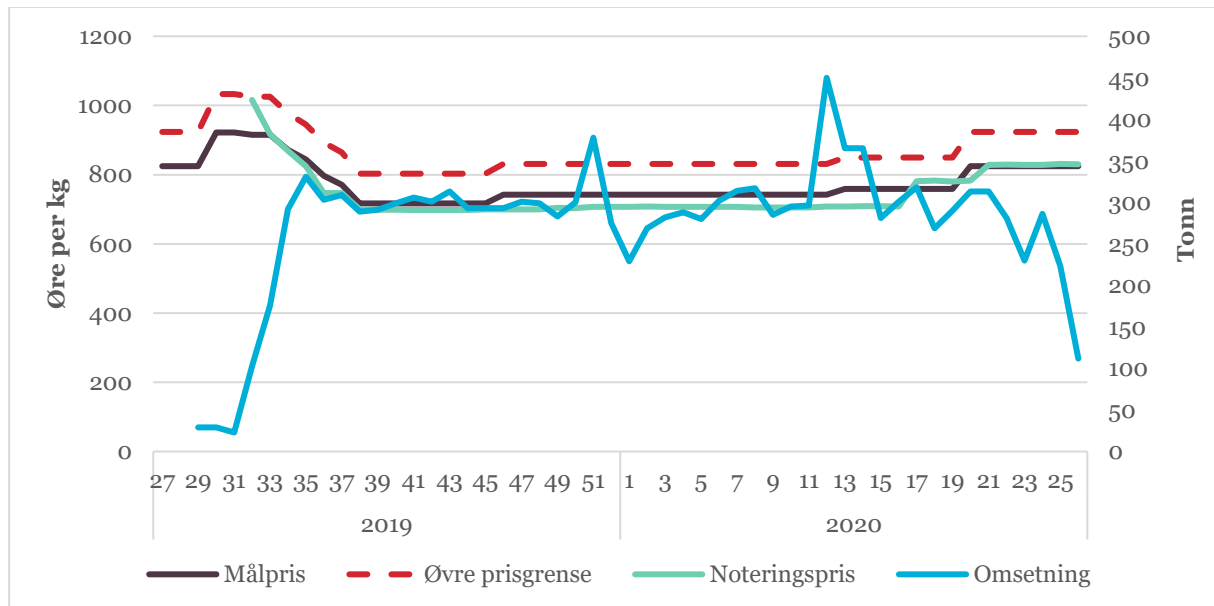
1.4.5.1 Kaldt og vått innhøstingsvær førte til usikkerhet rundt avlingsnivået for løk

I avtaleåret 2019–2020 var oppnådd pris for kepaløk kr 7,38 per kg, 24 øre under målpris, jf. tabell 10.

Noteringspris lå over målpris helt i starten på avtaleåret, men datt deretter under målpris og ble liggende der gjennom hele sesongen, uavhengig av tilførsler. Fra uke 21 2020 og ut avtaleåret var noteringsprisen igjen oppe på nivå med målprisen.

Mye kaldt og vått vær under innhøsting og tørking i avlingssesongen 2019–2020 førte til usikkerhet rundt både avlingsnivået og holdbarheten til kepaløken gjennom vinteren. Kvaliteten holdt seg bedre gjennom sesongen enn fryktet ved høstetidspunktet. Noe svartsopp og utvendige skader på skallet har det vært, men ikke noe som har forringet kvaliteten. Høyere etterspørsel etter rødløk med et dertil lavere salg av gul løk førte til at sesongen ble lenger enn forventet ved innhøsting.

På vårparten 2020 førte Covid-19 utbruddet til et betydelig leveringspress og hamstring hos forbrukerne. Denne situasjonen vedvarte et par-tre uker før etterspørselen igjen stabiliserte seg. Sesongen varte helt til slutten av avtaleåret.

Figur 10: Prisutvikling og omsetning av kepaløk i avtaleåret 2019–2020

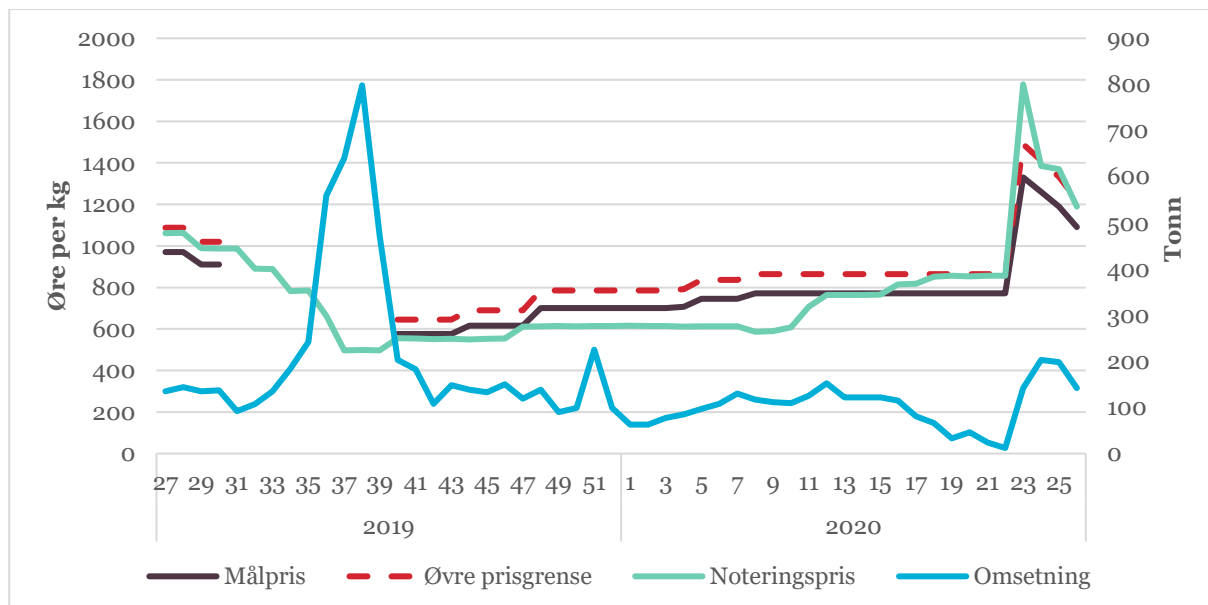
1.4.5.2 Prisuttak under målpris for kål, og en arbeidskrevende produksjon

Oppnådd pris for hvitkål var kr 7,88 per kg, 6 øre under målpris, jf. tabell 10.

I forrige avtaleår ble målpris oppnådd for hvitkål, mens dette avtaleåret var hvitkålen igjen under målpris som gjennomsnitt for avtaleåret. Noteringsprisen har ligget under målprisen i store deler av avtaleåret, og kun ligget over i starten og slutten av avtaleåret.

Siste halvår 2019 startet med et stabilt salg og god kvalitet. Angrep med kålmøll gjorde produksjonen arbeidskrevende, ettersom det krevde mer utsortering og pussing av kålen før den kunne leveres i butikk. Høsten gikk normalt, med jevne leveranser, men det kjølige været i september og oktober førte til at kålen vokste sakte og produksjonen derfor ble mindre enn forventet. Omsetningen varierte betydelig mellom grossister, og tilgangen var også veldig varierende. Det var store forskjeller både mellom produsenter og mellom regioner. På sein-høsten var det fremdeles mye hvitkål ute på jordene.

Etter lagertellingen per 1. november lå det an til at kvantum hvitkål på lager var godt tilpasset etterspørselen. Som vanlig steg salget av både hvit- og rødkål i ukene før jul. Utover vintermånedene holdt kvaliteten seg god, men omsetningen var stabil og lav, som de siste årene.

Figur 11: Prisutvikling og omsetning av hvitkål i avtaleåret 2019–2020

Ny sesong i 2020 startet med overlapp mellom lagringskål og ny sommerkål, men det skapte ikke noen store problemer for omsetningen. Utfordringer med været i oppstarten av ny sesong førte til noen forsinkelser, men når kålen endelig kom på markedet holdt den god kvalitet. Prisen holdt seg også høy en periode.

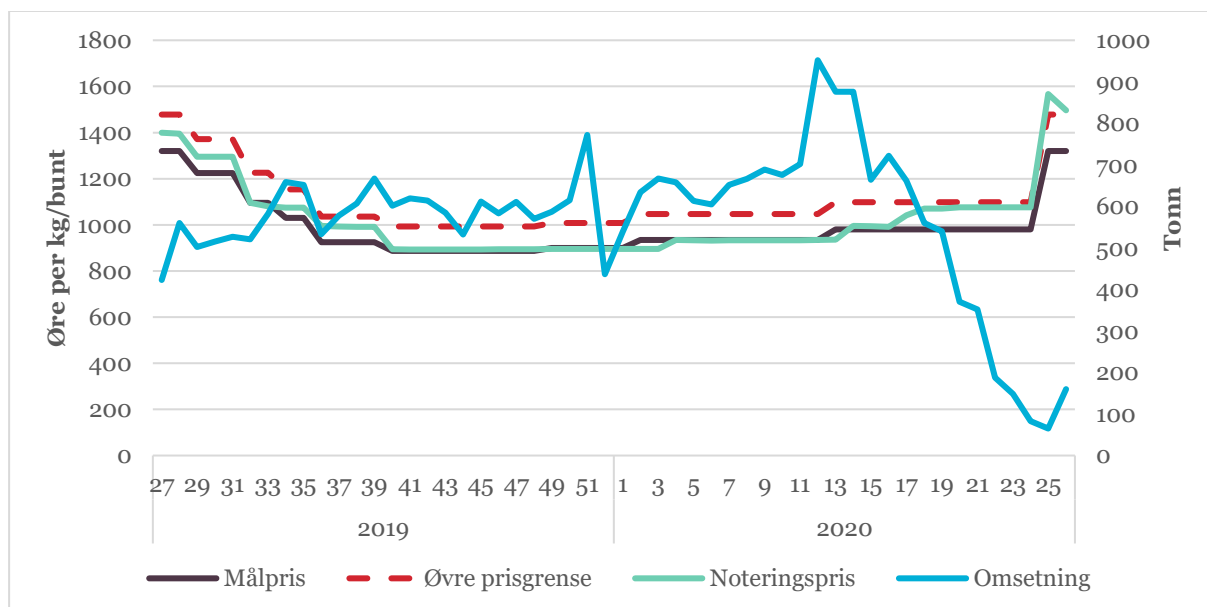
1.4.5.3 Målpris oppnådd for gulrot, og god lagringskvalitet

I avtaleåret 2019–2020 var oppnådd pris for gulrot kr 9,94 per kg, 21 øre over målpris, jf. tabell 10.

Stor etterspørsel gjennom hele året og stabile leveranser av god kvalitet bidro til at produsentene igjen oppnådde høye priser. Verdiuttaket i markedet var høyere enn hva målprisen tilsa, 6,1 mill. kroner over målprisen. Omsetningen gikk også opp dette året, i likhet med forrige avtaleår.

Kun små mengder gulrøtter fra lager overlappet ny sesong med fin buntgulrot i juni 2019. Forbrukerne foretrekker norske gulrøtter, og sammen med god kvalitet, gode lagringsforhold og utsortering på lagrene fører dette til stadige økninger i omsetningen. Hamstring av lagringsdyktige poteter og grønnsaker i mars 2020 førte til en stor omsetningsøkning, men dette stabiliserte seg etter noen uker. Pakkeriene jobbet effektivt for å forsyne norske forbrukere i denne perioden.

Mot slutten av avtaleåret minket lagrene, og markedet måtte suppleres med importvare for å dekke etterspørselen før ny norsk vare var høstklar. Rett før avtaleårets slutt var det ny norsk buntegulrot av god kvalitet å finne i butikkene.

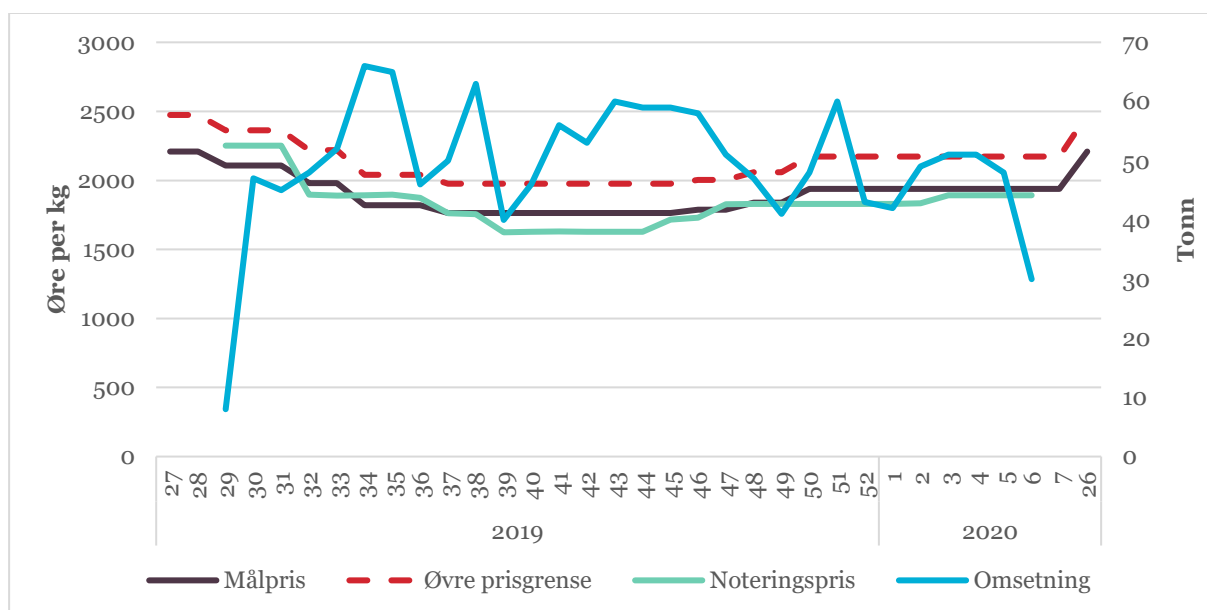

Figur 12: Prisutvikling og omsetning av gulrot i avtaleåret 2019–2020. Øre per bunt i ukene 27–31 og 25–26.

1.4.5.4 Andre grønnsaker

Oppnådd pris for purre var kr 18,21 per kg, dvs. 44 øre under målpris jf. tabell 10. Prisen lå 55 øre under målpris forrige avtaleår. Noteringsprisen lå under målpris i mesteparten av avtaleåret. Med unntak av forrige avtaleår har oppnådd pris de siste årene vært lavere enn målpris.

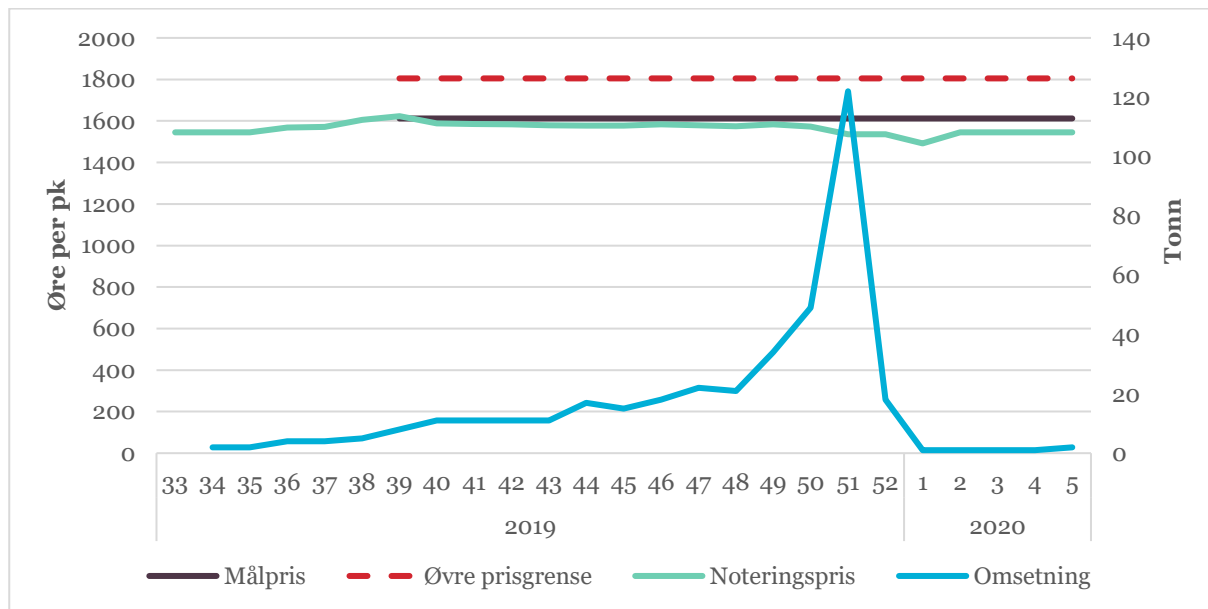
Verdiuttaket i markedet ble 0,7 mill. kr lavere enn målprisverdien skulle tilsi. Gjennom sesongen har det til tider vært marked med flere forskjellige kvaliteter og priser hos ulike markedsaktører. Dette førte til prispress og uro i markedet, noe som igjen førte til lavere noteringspriser. Kvaliteten på purre har holdt seg god og stabil, men det turbulente markedet har ført til norske priser som i stor grad har ligget under importprisene for samme kvalitet.

Figur 13: Prisutvikling og omsetning av purre i avtaleåret 2019–2020.

For rosenkål oppnådde produsentene kr 15,63 per 400 gram pakke, 49 øre under målpris, jf. tabell 10. Noteringsprisen har holdt seg under målpris gjennom hele sesongen (figur 13), mens omsetningen som vanlig har vært lav frem til juletider, da den tradisjonelt øker kraftig.

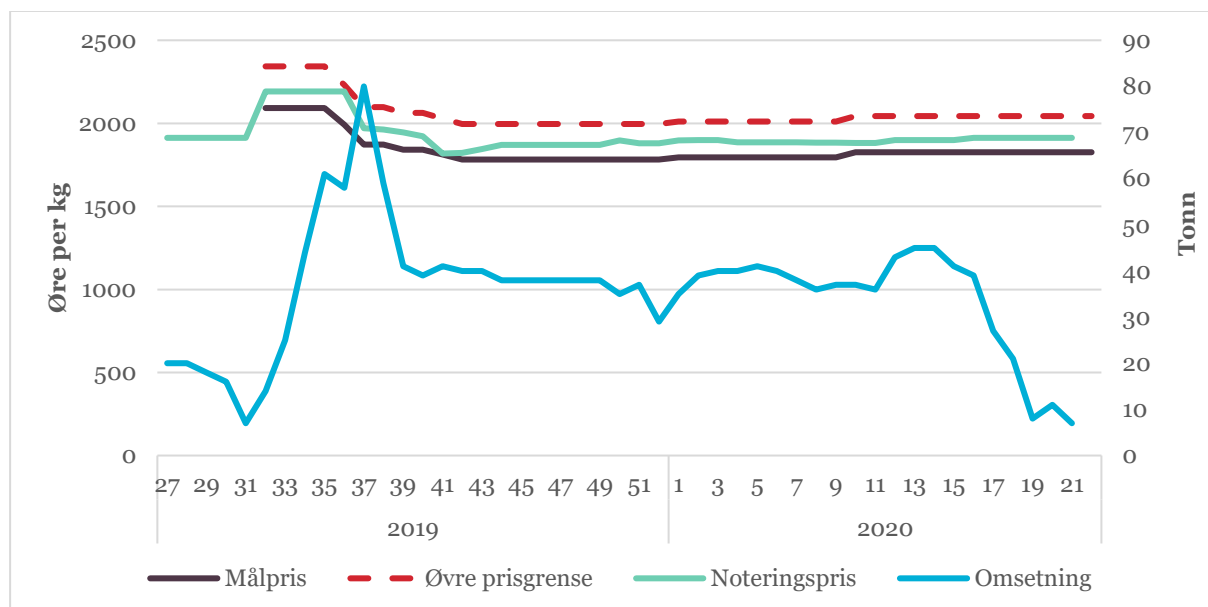
Avlingene dette året var ikke like store som forrige avtaleår, men rosenkålen har gjennomgående holdt god kvalitet. Noen utfordringer oppsto på høsten da åkrene snødde ned, men heldigvis tok ikke rosenkålen skade av det.

Figur 14: Prisutvikling og omsetning av rosenkål avtaleåret 2019–2020.

Knollselleri oppnådde en pris på kr 19,32 per kg, 90 øre over målpris, jf. tabell 10. Noteringspris holdt seg over målpris gjennom hele avtaleåret.

Knollselleri fra 2018-sesongen holdt seg bra på lager, og markedet ble forsynt med norsk vare helt frem til ny norsk sesong. Ny avling sommeren 2019 holdt god kvalitet, og det ble raskt markedsdekning. Kvaliteten holdt seg stabil og god gjennom hele lagringssesongen, og prisene var også ganske stabile. Knollselleriavlingen var noe mindre enn avtaleåret før, noe som førte til at det var tomt for lagringsvare ved utgangen av målprisperioden.

Figur 15: Prisutvikling og omsetning av knollselleri i avtaleåret 2019–2020.

1.4.6 Større epleavlinger enn på mange år

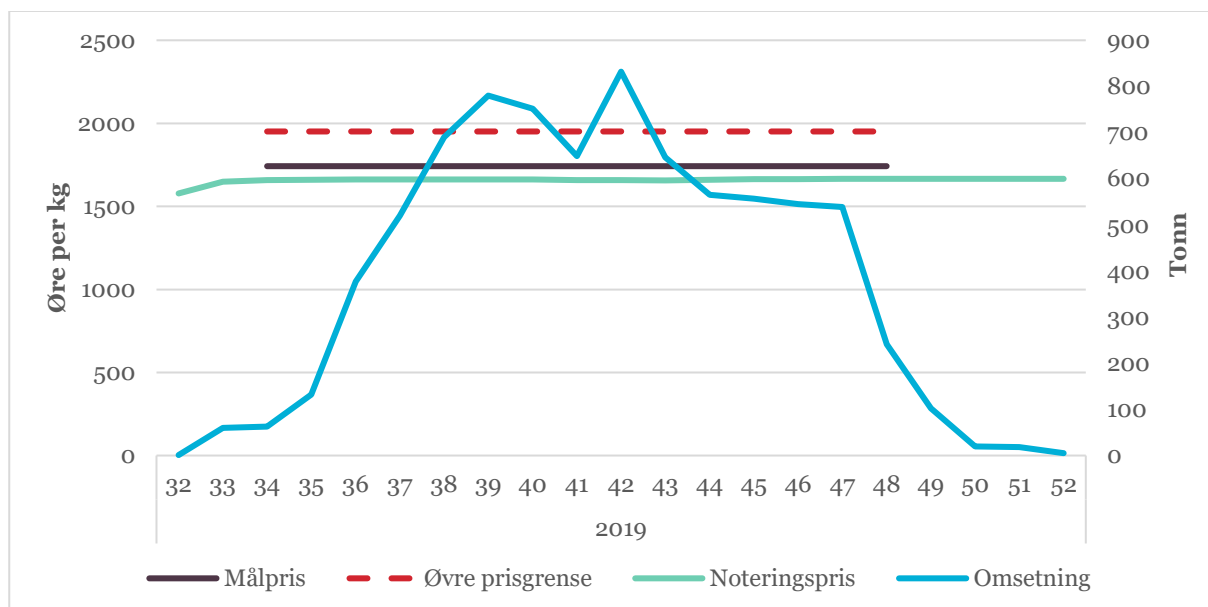
Oppnådd pris for epler var kr 16,61 per kg, noe som var 10 øre bedre enn den oppnådde prisen i fjor, men 81 øre under målpris. Prisen på epler har ligget under målprisen gjennom hele sesongen.

Epler oppnådde et verdiuttak i markedet som var 6,4 mill. kroner lavere enn hva målprisen la opp til.

Omsetningen av epler var god gjennom sesongen, og mengden rapportert inn til Landbruksdirektoratet var større enn forrige avtaleår. Fruktlagerinspektøren sine tall viser en omsetning av epler til konsum på 8 302 tonn, noe som er 1 000 tonn høyere enn 2018.

Østlandet hadde noen utfordringer med frost og kulde våren 2019. Disse bidro til en avlingsnedgang for enkelte produsenter og noe kvalitetsforringelse, men ikke mer enn at tilførslene på landsbasis ble svært store. Eplesesongen startet tidlig i september, men markedsdekning var det først senere i samme måned. På et tidspunkt var det mangel på høstekasser, da flere sorter var klare for markedet samtidig. Omsetningen var stort sett jevn, men stoppet litt opp i forbindelse med høstferie i oktober.

Bedre tilgang på frukttrær og omlegging av fruktarealer til moderne dyrkingsmetoder har bidratt til jevnere tilførsler i markedet gjennom større produksjon og at en større andel av produksjonen holder god nok kvalitet til konsumepler. Moderne lagringsteknologi muliggjør oppbevaring og salg av epler frem til jul eller senere, selv om den norske sesongen tradisjonelt avsluttes i begynnelsen av desember, når det ikke lenger er toll på epler.

Figur 16: Prisutvikling og omsetning av epler i avtaleåret 2019–2020

1.4.7 Målpris oppnådd for potet, men vanskelige innhøstingsforhold

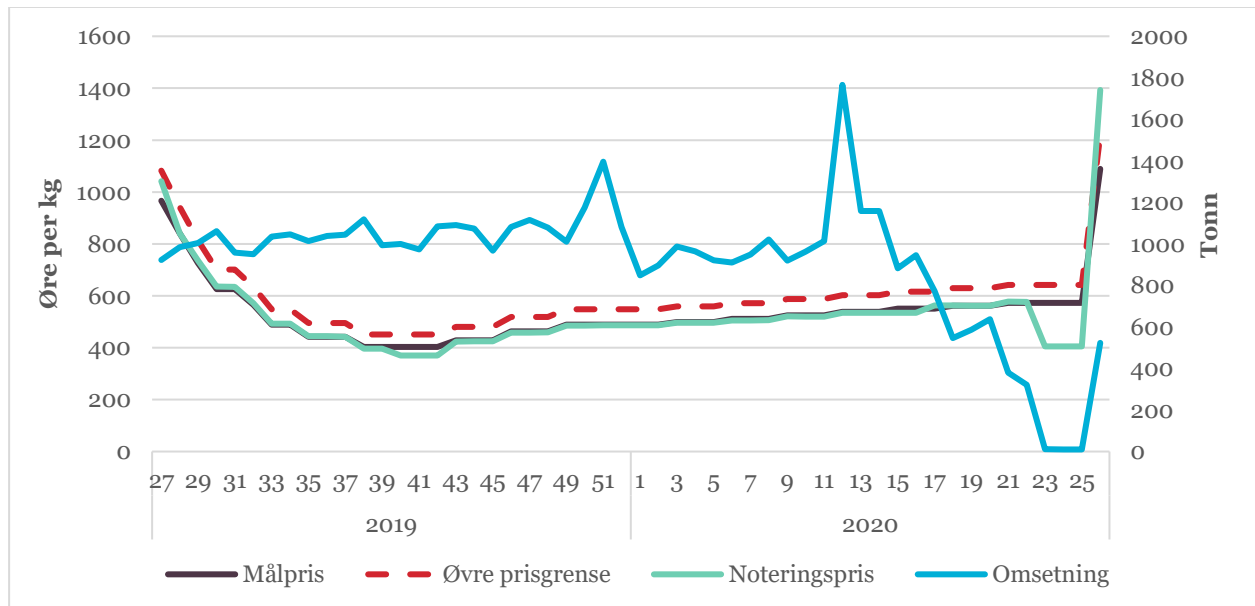
Oppnådd pris for poteter ble kr 5,23 per kg, 1 øre over målpris, jf. tabell 10, noe som ga et verdiuttak på 0,5 mill. kroner over målprisen.

Noteringspris lå på nivå med målprisen gjennom hele avtaleåret, men den falt helt mot slutten, nærmere bestemt de tre siste ukene før nypoteter ble målprisvare. Omsetningen var lav, og det var kun rester igjen av lagringspoteter på det tidspunktet.

Ved inngangen til avtaleåret var det et normalt salg av ferske poteter, og det var tilgjengelig vare i hele landet. Kjølig og vått vær i Trøndelag førte til utfordringer med høsting av poteter. I august var det en omsetning på om lag 1 000 tonn i uka, noe som er et normalt nivå. Regn og kaldt vær på høsten førte også til at en del poteter ble stående igjen på jordet, og noe av det som ble høstet hadde vært utsatt for frost. Allikevel gikk ikke dette så hardt ut over konsumpotetene som fryktet, og kvaliteten holdt seg bra. Men markedsdekningen av poteter til industri ble påvirket av det kalde været. Industripotetene, som ikke er målprisvare, ble det da underdekning av.

Omsetningen av lagringspoteter til konsum var lavere rundt juletider, noe som er normalt for årstiden. Mandelpotetene får et økt salg, og dette går på bekostning av omsetningen av andre lagringspoteter.

Hamstring av lagringsdyktige poteter og grønnsaker i mars 2020 førte til en stor omsetningsøkning, men dette stabiliserte seg etter noen uker. Pakkeriene jobbet effektivt for å forsyne norske forbrukere i denne perioden.

Figur 17: Prisutvikling og omsetning av potet i avtaleåret 2019–2020.

Små mengder lagringspoteter var igjen til ny sesong startet. Kulde i mai gjorde sitt til at det var noe ujevn størrelse på nypotetene. Da varmen kom i midten av juni, spiste ikke den norske forbrukeren så store mengder poteter som normalt for årstiden.

2 Markeds- og prisutvikling på andre varer

I dette kapitlet vurderer vi pris- og markeds situasjonen for sentrale jordbruksvarer uten målpris. Dette gjelder storfekjøtt, lam, egg, kylling, kraftfôr og mel.

2.1 Storfekjøtt

Markedsordningen for storfe ble lagt om til volummodellen med virkning fra 1. juli 2009. I volummodellen fastsetter markedsregulator Nortura en planlagt gjennomsnittlig engrospris (PGE) for hvert halvår. Representantvarer og prisgrunnlaget fastsettes fortsatt av avtalepartene, jf. Jordbruksavtale 2019 – 2020. Prisgrunnlaget er her definert som engrosprisnoteringer for hele slakt av storfe ved representantvaren ung okse, alle klasser O og R unntatt R + (fettgruppe 2-, 2 og 2+) ved Norturas slakterianlegg i Malvik, Rudshøgda og Egersund. Gjennomsnittsprisen per halvår veies etter ukentlige tilførsler av ung okse.

2.1.1 Noteringspris marginalt under planlagt gjennomsnittlig engrospris

PGE ble holdt uendret på kr 60,50 per kg fra første til andre halvår 2019. Første halvår 2020 ble PGE satt opp til kr 61,20 per kg.

I andre halvår 2019 ble akkumulert noteringspris kr 60,49 per kg, 1 øre under PGE. Første halvår 2020 endte prisuttaket kr 61,19, dette også 1 øre under den planlagte prisen, jf. tabell 13.

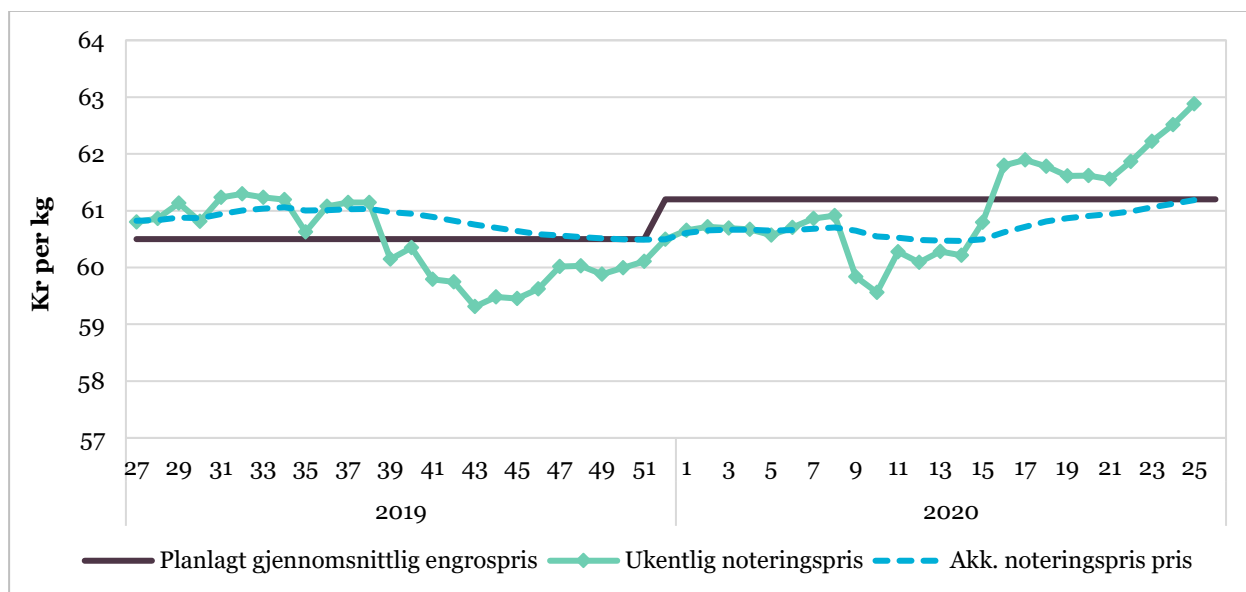
Tabell 13: Prisuttak for storfekjøtt i perioden 1. juli 2019 – 30. juni 2020. Kr per kg.

Varegruppe	Representantvare		Planlagt gj. sn engrospris*	Akkumulert noteringspris	Avvik
Storfekjøtt	Ung okse, alle klasser	2. halvår 2019	60,50	60,49	-0,01
	R og O unntatt R+ (fettgruppe 2-, 2 og 2+)	1. halvår 2020	61,20	61,19	-0,01

Markedsregulator fastsatte planlagt gjennomsnittlig engrospris (PGE) til kr 60,50 per kg for første halvår 2019, opp 20 øre per kg fra andre halvår 2018. I andre halvår ble PGE videreført på kr 60,50 per kg. I første halvår 2019 endte akkumulert noteringspris på ung okse på kr 59,87 per kg, 63 øre under PGE. Ved inngangen til høsten 2019 lå noteringsprisen an til å overstige PGE for andre halvår, blant annet på grunn av høyere kvalitet på storfekjøttet enn forventet. Utover planlagte prisendringer ble prisen på storfe derfor tatt ned med 30 øre 21. oktober og 30 øre igjen 28. oktober. Oppnådd pris for storfe i andre halvår 2019 endte 1 øre under PGE.

I grunnlagsdokumentet til markedsregulator for andre halvår 2019 påpekte markedsregulator at storfeproduksjonen har tatt seg opp igjen etter tørken i 2018. Underdekningen i storfemarkedet de siste årene er blitt mindre, men samtidig var det høsten 2019 usikkerhet knyttet til melkeprodusentenes tilpasning til lavere melkeproduksjon, nedgang i ammekuttall og begrensninger i importvernet. Ifølge markedsregulator ga dette kun rom for begrenset økning i PGE som ble satt opp med kr 0,70 per kg, til kr 61,20 per kg for første halvår 2020.

For å oppnå PGE for halvåret, ble engrosprisen satt opp med kr 0,70 per kg 30. desember 2019. For å motvirke at det kom mye slakt etter telledato 1. mars, og dermed få en jevnere tilførsel av storfe, ble prisen satt ned med kr 0,80 per kg i mars 2020. For å stimulere til økt slakting på våren når etterspørselen er størst, ble engrosprisen så satt opp tre ganger utover våren, med til sammen kr 1,80 per kg. Prisløypen lå fast gjennom hele halvåret.

Figur 18: Prisutvikling på storfekjøtt i perioden 1. juli 2019 – 30. juni 2020

Kilde: Nortura Totalmarked

2.1.2 Lavere produksjon av storfekjøtt

Produksjonen av storfekjøtt sank med 5,5 prosent i 2019–2020, sammenlignet med avtaleåret før, jf. tabell 14. På tross av en økning i importen på 21,2 prosent og en nedgang i eksporten på 25,4 prosent sank tilførselene av storfe med 2,8 prosent for avtaleåret 2019–2020. Den norske produserte andelen gikk noe ned fra forrige avtaleår, til 88 prosent.

Tabell 14: Produksjon og handel av storfekjøtt i 2005–2006 og de siste tre avtaleårene. Tonn.

	2005–2006	2017–2018	2018–2019	2019–2020	Endring siste år
Norsk produksjon	88 947	88 341	89 883	84 973	-5,5 %
+ Import	4 284	11 715	9 466	11 473	21,2 %
- Eksport	1 770	734	754	562	-25,4 %
= Totalt tilført	91 461	99 323	98 596	95 884	-2,8 %
Norskprodusert andel	95 %	88 %	90 %	88 %	

Faktiske tall for eksport/import per 30. juni 2020, jf. SSBs handelsstatistikk. Tall for norsk produksjon er hentet fra leveransestatistikken jf. innmeldt slakt til Landbruksdirektoratet

Nedgangen i produksjonen i 2019 tilskrives den store slaktingen året før, som følge av tørkesommeren 2018. Det ble slaktet færre kalver, kviger og okser i 2019 enn året før, samtidig som slaktevektene endte på et høyere nivå. Kuslaktingen økte derimot noe, men med noe lavere slaktevekter. Les mer om utviklingen i norsk storfekjøttproduksjon i Markedsrapport 2019⁵.

I grunnlagsdokumentet⁶ for andre halvår 2020 skriver Nortura at nyetableringer og planlagte og igangsatte utvidelser fortsatt innebærer at det er svært begrenset rom for økning av storfekjøttproduksjonen framover. Søknad om produksjonstilskudd pr. 1. mars viser omtrent uendrede mordyr-tall. I sin markedsprognose fra juni 2020 legger markedsregulator til grunn en økning i antall mordyr i oktober, sammenlignet med året før, både for ammekyr og melkekyr.

⁵ Landbruksdirektoratet. Rapportnr. 8/2020.

⁶ Totalmarked kjøtt og egg. Grunnlagsdokument storfe, sau/lam og egg – andre halvår 2020.

I prognosen fra juni forventer Nortura et underskudd av storfekjøtt på 6 400 tonn i 2020⁷. Tilførslene er noe nedjustert fra de tidligere prognosene, blant annet grunnet økt etterspørsel etter melk og dermed lavere kyslaktning. De legger videre til grunn en nedgang i slakt av både kvige og kalv, mens tilførslene av okse er forventet å øke. Etter en økning på 0,7 prosent i engrossalget i 2019, forventer Nortura en nedgang på 1 prosent i 2020.

Ved inngangen til avtaleåret lå det 305 tonn storfe på reguleringslager. Det ble lagt vare på lager utover høsten, og ved årsskiftet lå det 1 751 tonn storfekjøtt på reguleringslager. Sesongmessig er det ofte noe lavere tilførsler på starten av året, og sammen med god etterspørsel bidro dette til et tomt reguleringslager innen uke 16. Det ble ikke lagt mer inn på lager i avtaleåret. Det var ingen frysefradrag på storfekjøtt andre halvår 2019, mens frysefradraget i første halvår 2020 var satt til kr 10 per kg.

I juli 2019 ble det generell nedsatt tollsats for storfe, hel/halve slakt, forklart av lave tilførsler i markedet og sesongmessig stor etterspørsel. Tollnedsettelsen ble forlenget to ganger, og varte frem til og med 30. september. Forlengelsen av tollnedsettelsen skyldtes blant annet at det ble slaktet færre dyr enn forventet før telledato 1. oktober, noe som reduserte tilførslene i markedet og skapte et importbehov. Etter 1. oktober var det full dekning av norsk vare og ingen tollnedsettelse ut året. I mars 2020 ble det igjen gitt generelle tollnedsettelse for storfe, grunnet lavere tilførsler på ferskt slakt enn forventet og økte bestillinger. Tollsatsen ble ekstraordinært justert to ganger etter dette, grunnet store endringer i valutakursen. Underdekningen av norsk vare fortsatte utover våren, og tollnedsettelsene ble forlenget to ganger og ble avsluttet 20 april. Med bakgrunn i tomme reguleringslagre, høy kvoteutnyttelse og sesongmessig høy etterspørsel, ble det igjen vedtatt generell tollnedsettelse for storfe i juni 2020 og ut avtaleåret.

2.1.3 Mer import av storfekjøtt

I avtaleåret 2019–2020 ble det importert rundt 11 470 tonn ubearbeidet storfekjøtt⁸. Dette var 2 000 tonn, tilsvarende 21 prosent, mer enn i foregående avtaleår. Økningen skyldes blant annet en normalisering av den norske produksjonen etter tørkesommeren 2018, noe som ga lavere tilførsler av norsk vare, og dermed økte importbehovet i 2019–2020.

Den samlede importen av storfekjøtt i avtaleåret 2019–2020 omfattet også import innenfor importkvoter. Nesten 2 660 tonn storfe ble importert tollfritt innenfor EU-kvoten, som er på 2 500 tonn per kalenderår.

Kvalitetstilskudd for storfe

I jordbruksforhandlingene i 2013 ble det bestemt å etablere et kvalitetstilskudd for storfe. Formålet med tilskuddet er å stimulere til økt produksjon gjennom flere dyr og økte slaktevekter per dyr.

Tilskuddet kan gis til produsent på alt storfeslakt med kvalitet O eller bedre, med unntak av slaktekategorien ku. Kvalitetstilskuddet gis per kg omsatt slakt etter en sats fastsatt i jordbruksavtalen. Fra 1. januar 2018 kan det utbetales kr 2,50 per kg for slakt av klasse O, og kr 7,50 per kg for slakt av klasse O+ og bedre. Fra 1. januar 2019 vil det ikke utbetales kvalitetstilskudd for slaktekategoriene ku og okse.

Storfekjøtt på reguleringslager 2019–2020. Sum av hele/halve slakt og stykningsdeler, tonn

Uke	Hele/halve slakt	Skåret vare	Totalt
26/2019	305	0	305
42/2019	180	0	180
52/2019	1751	0	1751
16/2020	0	0	0
26/2020	0	0	0

⁷ Totalmarked kjøtt og egg. Markedsprognose kjøtt og egg pr. juni 2020

⁸ Handelstallene inkluderer kun eksport og import av storfe under kapittel 2 i tolltariffen. Import av bearbejdede produkter under kap. 16 er derfor ikke vist her.

820 tonn ble importert innenfor WTO-kvoten, tilsvarende 1 083 tonn med bein. WTO-kvoten er på 1 084 tonn storfekjøtt med bein per kalenderår.

Lav ferskvaredekning, samt tomme reguleringslagre våren 2020, ga rom for flere perioder med generell tollnedsettelse i avtaleåret. Det ble importert nærmere 4 000 tonn under generelle tollnedsettelser, en betydelig økning fra 1 260 tonn i foregående avtaleår.

Det ble også importert 2 400 tonn beinfritt storfekjøtt fra Namibia og Botswana, som kan eksportere til Norge gjennom en kvote på 500 tonn, omregnet til med bein, og innenfor et tak for tollfri eksport på 2 700 tonn. I tillegg ble det importert i overkant av 312 tonn utbeinet storfekjøtt fra Swaziland, som har et tak på 500 tonn tollfri eksport av beinfritt storfekjøtt til Norge per år. Se forklaring angående import innenfor avtaleåret og importkvotene per kalenderår i faktaboks under avsnitt 1.3.3.

Eksperten av storfekjøtt under tolltariffens kapittel 2 var på 562 tonn, ned 191 tonn fra avtaleåret 2018–2019. Landbruksdirektoratet anslår at rett i overkant av 29 tonn av dette var ordinært, ubearbeidet storfekjøtt som ble eksport under ordningen utenlands bearbeiding, for seinere å bli gjeninnført som bearbeidet storfekjøtt under tolltariffens posisjoner 16.01 og 16.02.

2.2 Lam

Fra 1. juli 2013 ble lam tatt ut av målprissystemet og lagt over i volummodellen. Som for storfe, fastsetter markedsregulator en planlagt gjennomsnittlig engrospris (PGE) for lam for ett halvår av gangen. Representantvaren og prisgrunnlaget fastsettes av avtalepartene, jf. Jordbruksavtale 2019–2020. Prisgrunnlaget er her definert som engrosprisnoteringer for hele slakt av lam ved representantvaren lam, alle klasser O og R (fettgruppe 2-, 2 og 2+) ved Norturas slakterianlegg i Malvik, Rudshøgda og Forus. Gjennomsnittsprisen per halvår veies etter ukentlige tilførsler av ung lam.

2.2.1 Planlagt gjennomsnittlig engrospris for lam satt opp

De siste årene har markedet for lammekjøtt vært preget av salgsnedgang og overskudd, og det har bygd seg opp store lagre av saue- og lammekjøtt. Med grunnlag i overskuddssituasjonen har prisen blitt satt ned flere ganger de senere år.

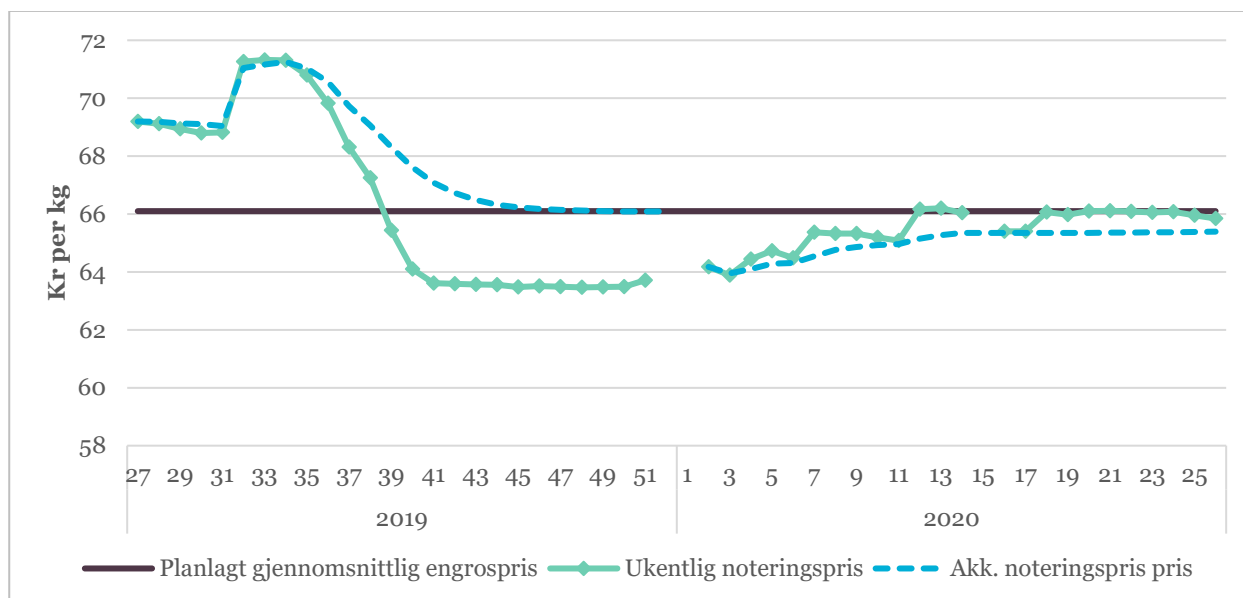
Tabell 15: Prisuttak for lammekjøtt i perioden 1. juli 2019 – 30. juni 2019. Kr per kg.

Varegruppe	Representantvare		Planlagt gj. sn. engrospris*	Akkumulert noteringspris	Avvik
Sau og lam	Lam, alle klasser R og O unntatt R+ (fettgruppe 2-, 2 og 2+)	2. halvår 2019	66,10	66,08	-0,02
		1. halvår 2020	66,10	65,39	-0,71

Kilde: Nortura Totalmarked

En svak bedring i markedsbalansen, samt signaler om avtagende etableringsvilje, bidro til at planlagt gjennomsnittlig engrospris på lam ble økt med kr 1,50, til kr 66,10 per kg, for andre halvår 2019. Samtidig preges markedet fortsatt av de siste års overskuddsproduksjon og utfordringer med omsetning utenfor sesong, da spesielt for sau. I tillegg til at det også er lite slakting i første halvår, ble PGE derfor holdt uendret i første halvår 2020.

Akkumulert noteringspris for andre halvår 2019 endte på kr 66,08 per kg, noe som var 2 øre lavere enn PGE. I første halvår 2020 endte akkumulert noteringspris 71 øre lavere enn PGE, det vil si kr 65,39 per kg.

Figur 19: Prisutvikling for lammekjøtt i perioden 1. juli 2019 – 30. juni 2020

Kilde: Nortura Totalmarked

Figur 19 viser prisutviklingen for lammekjøtt i avtaleåret. Det er store sesongvariasjoner i engrosprisen for lammekjøtt, med spesielt høye priser sen sommer og tidlig høst for å stimulere til økt slakting tidlig i sesongen.

2.2.2 Mindre lam på reguleringslager

Produksjonen av saue- og lammekjøtt gikk ned med om lag 8 prosent i 2019–2020 fra foregående avtaleår, jf. tabell 16. Sammen med en nedgang i importen og en økning i eksporten, bidro dette til rundt 10 prosent mindre sau og lam på det norske markedet i 2019–2020 enn avtaleåret før.

Tabell 16: Produksjon og handel med lammekjøtt i 2005–2006 og de siste tre avtaleårene. Tonn.

	2005–2006	2017–2018	2018–2019	2019–2020	Endring siste år
Norsk produksjon	26 197	25 913	26 393	24 318	-7,9 %
+ Import	524	492	679	389	-42,7 %
- Eksport	121	1 379	544	760	39,7 %
= Totalt tilført	26 600	25 025	26 528	23 948	-9,7 %
Norskprodusert andel	98 %	98 %	97 %	98 %	

Faktiske tall for eksport/import per 30. juni 2020, jf. SSBs handelsstatistikk. Tall for norsk produksjon er hentet fra leveransestatistikken jf. innmeldt slakt til Landbruksdirektoratet.

I 2018 oppfordret markedsregulator produsentene til å redusere på antall søyer i besetningen, samt å holde søylene lengre for å øke andelen lam til slakt. Sammen med prisnedgang og tørken og grovførsituasjonen i 2018, bidro dette til bedring av markedsbalansen. Samtidig er markedet fortsatt preget av stor lagerbygging de siste årene.

Ved inngangen til avtaleåret 2019–2020 lå det 1 364 tonn kjøtt av sau og lam på reguleringslager. Til sammenligning lå det rundt 1 886 tonn på lager ved inngangen til avtaleåret 2018–2019. For å redusere lageret av saue- og lammekjøtt, var det frysefradrag på sau og lam gjennom hele avtaleåret 2019–2020. Med bakgrunn i den vanskelige markedssituasjonen, da spesielt for sau, godkjente Omsetningsrådet bruk av ekstraordinært frysefradrag på sau opp til 30 prosent av engrospris (ordinært 15 prosent) i 2019. Frysefradraget finansieres over omsetningsavgiften, og trekkes fra engrosprisen, slik at fryst saue- og lammekjøtt fra lager blir solgt til en redusert pris.

I 2019 økte salget av sau med nesten 11 prosent fra året før. Dette var i stor grad knyttet til ekstraordinære tiltak for sau, som rabatterte salg fra reguleringslager og kommersiell eksport. Dette bidro til nedgang i reguleringslagrene for sau, som ble tømt i løpet av februar 2020. Reguleringslageret for lam økte utover høsten, og ved inngangen til 2020 lå det 2 890 tonn lammekjøtt på reguleringslager. Utover våren har det blitt tatt ut vare fra lager, og beholdningen lå ved utgangen av avtaleåret på 700 tonn.

Etter en nedgang i salget av lam fra 2018 til 2019, la Nortura til grunn i prognosene fra juni 2020 en økning i salget av lammekjøtt i 2020 på rundt 2,3 prosent fra 2019. Samtidig ble det påpekt at det er stor usikkerhet rundt prognosene, blant annet knyttet til hvor mange mennesker som oppholder seg i Norge fremover, og bortfall av grensehandelen. I prognosene fra juni 2020 forventet markedsregulator et overskudd på 1350 tonn lam og 355 tonn sau i 2020.

Kjøtt av sau/lam på reguleringslager 2019–2020. Sum av hele/halve slakt og stykningsdeler, tonn

Uke	Lam	Sau	Totalt
26/2019	807	557	1 364
42/2019	1750	472	2221
52/2019	2891	26	2917
16/2020	2375	0	2375
26/2020	703	0	703

2.2.3 Mindre import av sau- og lammekjøtt

Det ble importert nesten 390 tonn sau- og lammekjøtt i avtaleåret 2019–2020, jf. tabell 16. Dette var 290 tonn mindre enn i avtaleåret 2018–2019⁹. Den samlede importen omfattet blant annet 185 tonn kjøtt av sau/lam, omregnet til kjøtt med bein, importert innenfor WTO-kvoten på 206 tonn per kalenderår. I tillegg ble det importert rundt 148 tonn tollfritt fra Island.

Det ble eksportert nesten 760 tonn kjøtt av sau/lam i løpet av avtaleåret 2019–2020, mot 544 tonn i avtaleåret før.

2.3 Egg

1. juli 2013 ble egg tatt ut av målprissystemet og lagt over i volummodellen. For produkter som er omfattet av volummodellen fastsetter og informerer markedsregulator Nortura om planlagt gjennomsnittlig engrospris (PGE) for hvert halvår. Representantvaren og prisgrunnlaget fastsettes av avtalepartene. Prisgrunnlaget er i Jordbruksavtalen for 2019–2020 definert som engrosprisnoteringer oppnådd for representantvaren egg, klasse A over 53 gram sortert på brett. Engrosprisnoteringene veies etter ukentlige tilførsler for å beregne gjennomsnittsprisen per halvår. Noteringssted er Norturas anlegg i Hå.

2.3.1 Ikke oppnådd planlagt gjennomsnittlig engrospris for egg

PGE ble økt med 25 øre til kr 19,40 per kg egg for andre halvår 2019 og deretter økt med 10 øre til kr 19,50 per kg egg for første halvår 2020. Begge økningene var i realiteten en ren teknisk justering som følge av økt andel egg fra frittgående høner som har en høyere pris enn egg fra høner i miljøinnredning. Markedet for egg fra høner i miljøinnredning blir stadig mindre. I første halvår 2019 utgjorde andelen egg fra høner i miljøinnredning 25 prosent av Norturas totale engrossalg, mest det i andre halvår 2019 utgjorde 16 prosent. Første halvår 2020 var andelen i underkant av 10 prosent.

Den gjennomsnittlige noteringsprisen på egg var henholdsvis 14 og 9 øre under PGE for andre halvår 2019 og første halvår 2020, slik som vist i tabell 17.

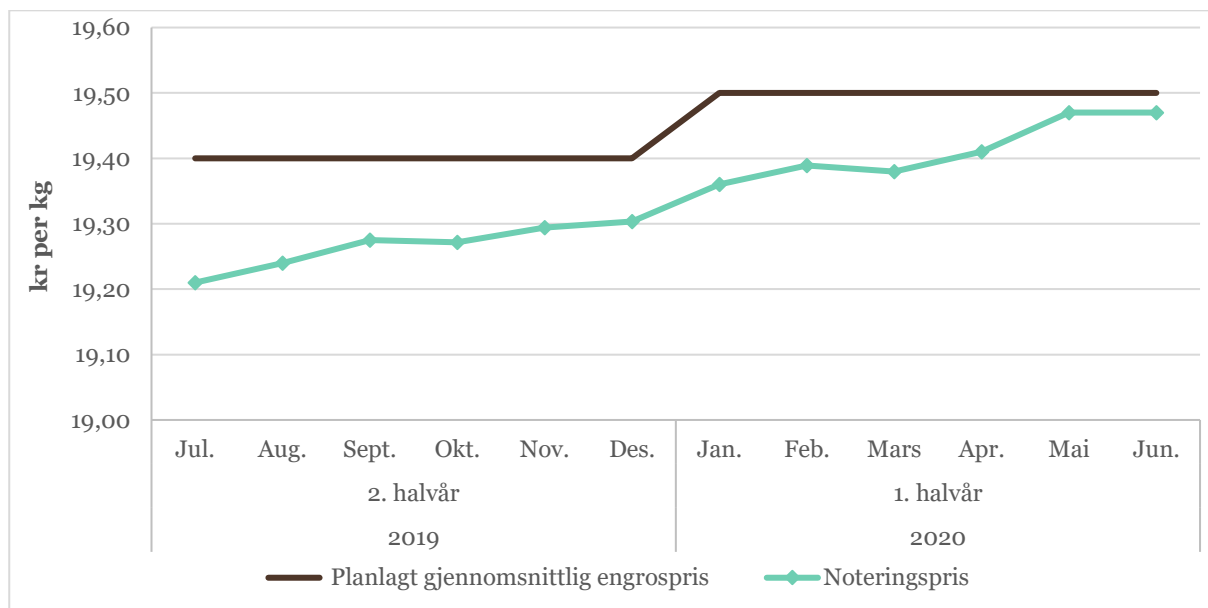
⁹ Handelstallene inkluderer kun eksport og import av saue- og lammekjøtt under kapittel 2 i tolltariffen. Import av bearbejdede produkter under kap. 16 vises derfor ikke her.

Tabell 17: Prisuttak for egg 1. juli 2019 – 30. juni 2020. Kr per kg.

Varegruppe	Representantvare	Periode	Planlagt gj.sn. engrospris	Gj.sn. noteringspris	Avvik
Egg	Egg klasse A over 53 g sortert på brett	2. halvår 2019	kr 19,40	kr 19,26	kr - 0,14
		1. halvår 2020	kr 19,50	kr 19,41	kr - 0,09

Kilde: Nortura Totalmarked

Figur 20 viser hvordan utviklingen i noteringsprisen har vært i forhold til PGE for avtaleåret 2019–2020. Noteringsprisen har variert fra 19 øre (juli 2019) til 3 øre (mai og juni 2020) under PGE. Omsetningsavgiften har holdt seg stabil på kr 0,80 per kg gjennom avtaleåret 2019–2020.

Figur 20: Utvikling i planlagt gjennomsnittlig engrospris, noteringspris og produsentpris 1. juli 2019 – 30. juni 2020. Kr per kg.

Kilde: Nortura Totalmarked

2.3.2 Det er fortsatt overkapasitet i eggmarkedet

Tabell 18 viser markedsbalansen for egg for avtaleåret 2019–2020, samt for de to foregående avtaleårene. Markedssituasjonen for egg i Norge har de senere årene vært preget av overskudd og store reguleringskostnader i produksjonen, eksempelvis gjennom førtidsslakting av verpehøns. Dette var også tilfellet for avtaleåret 2019–2020. Sammenlignet med foregående avtaleår økte tilførslene av egg med 2,7 prosent, mens engrossalget økte med 2,1 prosent. Gitt en import på 506 tonn ga dette en markedsbalanse på 619 tonn egg. Dette inkluderer en førtidsslakting på 976 tonn samlet for avtaleåret sett under ett.

Tabell 18: Markedsbalansen for egg de tre siste avtaleårene. Tonn.

Tidsperiode	Tilførsler ¹	Reduserte mengder pga. førtidsslakting ²	Engrossalg	Import skallegg	Markedsbalanse ³
2. h 2017	31 558	415	31 802	165	-78
1. h 2018	31 509	479	31 721	180	-31
2017-2018	63 067	894	63 523	346	-110
2. h 2018	32 009	296	32 273	225	-39
1. h 2019	32 260	128	32 312	361	309
2018-2019	64 269	424	64 585	585	270
2. h 2019	33 561	609	33 903	317	-26
1. h 2020	32 475	367	32 020	190	645
2019-2020	66 036	976	65 923	506	619

Kilde: Nortura Totalmarked

¹Tilførsler er inkludert overskuddsegg fra rugeeggprodusenter som går til eggproduktfabrikken på Revetal. Egg til miljøfôr ligger ikke inne i engrossalg

²Dette viser hvor stor effekt førtidsslakting har hatt på tilførslene av egg. For eksempel i avtaleåret 2019–2020 reduserte førtidsslakting tilførslene med 976 tonn egg.

³Markedsbalanse = Tilførsler – engrossalg + import skallegg

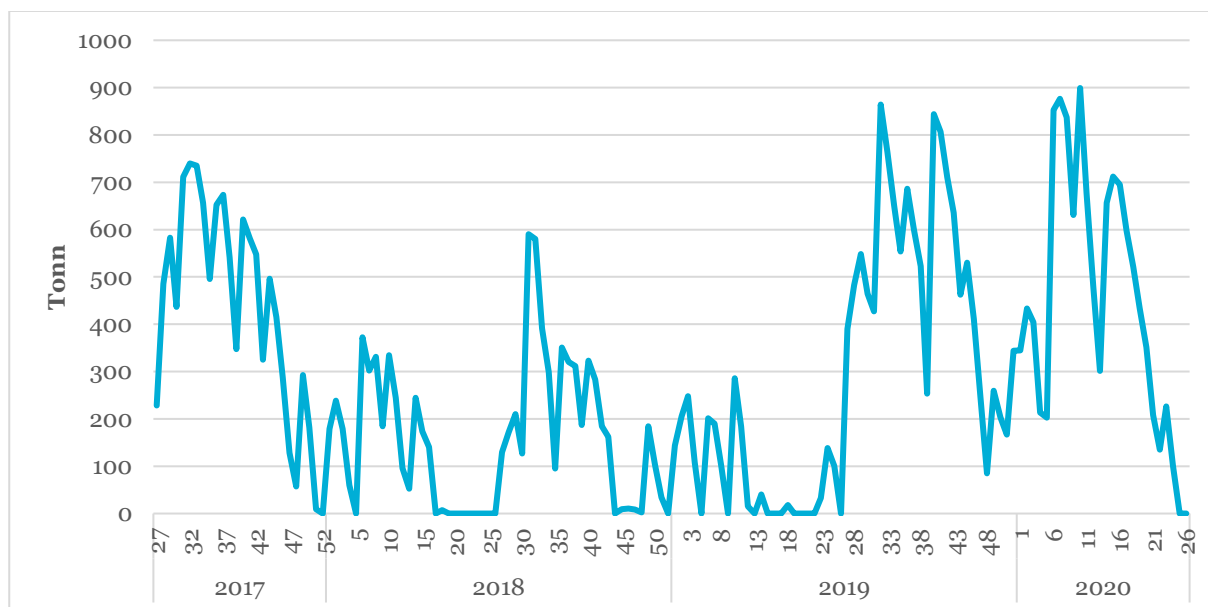
I sin siste prognose fra juni 2020 prognoserer Nortura Totalmarked et overskudd på om lag 500 tonn egg i 2020. Svakt salg og flere avbestillinger i starten av året førte til en rask økning i reguleringslageret av egg, vist i figur 21.

Eksempelvis økte reguleringslageret fra om lag 200 til rundt 850 tonn fra uke 5 til 6 2020. Toppen ble nådd i uke 10 på i underkant av 900 tonn. Som følge av dette ble det blant annet nødvendig å omregulere 400 tonn overskuddsegg til miljøfôr. Situasjonen med svakt salg endret seg imidlertid i stor grad da koronakrisen brøt ut for fullt i midten av mars. Salget økte da mye som følge av at store deler av befolkningen måtte holde seg hjemme. Utover våren og sommeren har mengden egg på reguleringslager avtatt gradvis.

Nortura forventer at det samlede salget av egg til dagligvare og industri vil øke med 1 prosent i 2020¹⁰. På kort sikt er det antallet mennesker som oppholder seg i Norge og hvorvidt grensene holdes stengt som vil påvirke salget mest. Tilførslene er på sin side prognosert å øke med om lag 1 prosent. Markedsbalansen inkluderer et avtalt uttak av 370 tonn egg gjennom førtidsslakting, og det prognoserte overskuddet utover høsten kan også håndteres gjennom dette virkemidlet. I møtet i Omsetningsrådet i slutten av 2019 ble det vedtatt at Nortura har mulighet til å ta ut inntil 1 000 tonn gjennom førtidsslakting i 2020.

På tross av at en i markedet de senere månedene har sett et unormalt høyt forbruk av egg (salg i dagligvarehandelen), advarer Nortura fortsatt mot nyetableringer i eggsektoren. Det høye forbruket en har sett er forventet å være midlertidig, og det vil fortsatt være overskudd av egg i en normalsituasjon.

¹⁰ Totalmarked kjøtt og egg, "Markedsprognose kjøtt og egg, per juni 2020"

Figur 21: Ukentlig utvikling i reguleringslager for egg uke 27 2017 til og med uke 26 2020

Kilde: Nortura Totalmarked

2.3.3 Nedgang i importen av konsumegg

Norge produserer salmonellafrie egg som i hovedsak er tilstrekkelig til å dekke eget forbruk. Dette vises blant annet gjennom NIBIOs beregning av den norskproduserte delen av matvareforbruket for egg som i 2019 var på 98 prosent.¹¹ Det er derfor relativt lite handel med egg og eggprodukter. Det er likevel behov for import for å supplere norsk produksjon i perioder av året. Mesteparten av denne importen skjer innenfor EU- og WTO-kvotene, vist i tabell 19. Tidligere ble eksport brukt som et markedsregulerende tiltak, men etter omlegging til Volummodellen for egg fra 1. juli 2013 er eksport som reguleringsiltak ikke lenger mulig. Dette har ført til en nedgang i eksporten sammenlignet med tidligere.

Tabell 19: Oversikt over importkvoter for egg

Opprinnelse	Vareslag	Varenummer	Tollsats (kr/kg)	Mengde (tonn)	Fordelingsmåte	Gyldighetsperiode
EU	Høseegg	04.07.1100/.2100/ ex. 04.07.9000	Tollfri	290	Auksjon	Kalenderåret
WTO	Høseegg	04.07.2100	3,78	1 295	Auksjon	Kalenderåret

Kilde: Landbruksdirektoratet

Tabell 20 viser en oversikt over importen og eksporten av egg og eggprodukter i tonn de tre siste avtaleårene. Sammenlignet med foregående avtaleår gikk importen av ferske konsumegg ned med 13 prosent i avtaleåret 2019–2020. Dette skyldes i hovedsak mindre import i første halvår 2020, sammenlignet med første halvår 2019. Det foregår også noe utenlands bearbeiding (UB) av eggprodukter. Gjennom UB sendes norske varer, i hovedsak ferske konsumegg, ut som råvare og tas inn igjen som bearbejdede/konserverte eggprodukter som flytende helegg og flytende eggalbumin.¹² I tillegg sendes det eggprodukter til den norske delen av kontinentalsokkelen, norskeide fartøy, fly, Svalbard og Jan Mayen. Eksporten av ferske konsumegg gikk i avtaleåret 2019–2020 ned med 25 prosent, mens importen av tørket og flytende eggalbumin økte med henholdsvis 12 og 27 prosent.

¹¹ <https://www.nibio.no/nyheter/ferske-tal-om-norsk-sjolforsyning>

¹² Eggalbumin er et protein som utgjør hovedbestanddelen av eggehvite, om lag 75 prosent (Store Norske Leksikon, 2018).

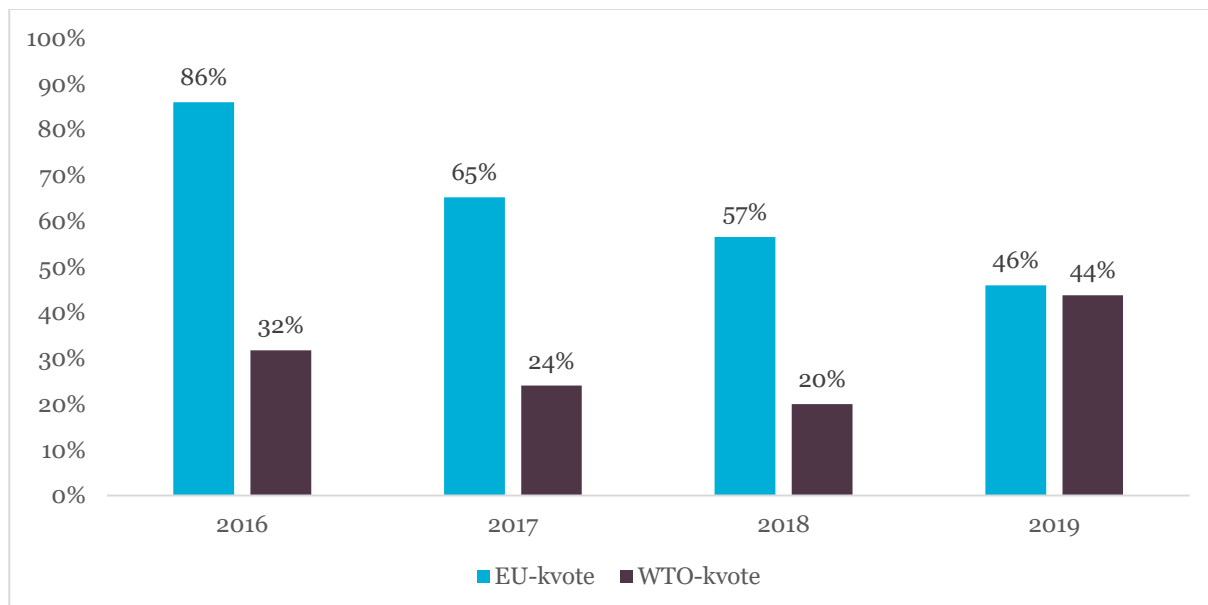
Tabell 20: Import og eksport av egg og eggprodukter de tre siste avtaleårene. Tonn.

Varenummer	Vareslag	2017-2018	2018-2019	2019-2020	Endring fra forrige avtaleår
		Import			
04.07.2100	Hønseegg (ferske konsumegg)	340,2	583,0	506,2	-13 %
04.08.1100	Eggeplomme, tørket	0,0	0,0	0,0	-9 %
04.08.1900	Eggeplomme, flytende	0,1	0,2	0,1	-26 %
04.08.9100	Helegg, tørket (heleggpulver)	-	0,9	1,0	13 %
04.08.9900	Helegg, ellers (helegg- masse, langegg m.m)	32,2	28,4	25,7	-9 %
35.02.1109	Eggalbumin (eggehvite), tørket	83,6	68,4	76,8	12 %
35.02.1909	Eggalbumin (eggehvite), ellers	42,1	44,3	56,3	27 %
Varenummer	Vareslag	Eksport			
04.07.2100	Hønseegg (ferske konsumegg)	251,3	360,4	269,1	-25 %
04.08.1900	Eggeplomme, flytende	48,8	8,6	16,9	98 %
04.08.9100	Helegg, tørket (heleggpulver)	0,5	-	-	N/A
04.08.9900	Helegg, ellers (helegg- masse, langegg m.m)	0,0	2,8	1,2	-56 %
35.02.1109	Eggalbumin (eggehvite), tørket	0,1	1,3	4,3	>100 %
35.02.1909	Eggalbumin (eggehvite), ellers	1 275,0	1 512,0	1 412,5	-7 %

Kilde: SSBs utenrikshandelsstatistikk

EU-kvoten kan benyttes til å importere konsum- og produksjonsegg (befruktede egg) tollfritt, mens WTO-kvoten har redusert toll for konsumegg. Begge kvotene hadde en fallende utnyttelsesgrad fra 2016 til 2018. I 2019 ble det importert 677 tonn konsumegg totalt, noe som var nesten 70 prosent høyere enn i 2018. Dette skyldtes i hovedsak en økning i import under WTO-kvoten som hadde en utnyttelsesgrad på 44 prosent i 2019. EU-kvoten hadde i 2019 en utnyttelsesgrad på om lag 46 prosent. En oversikt over utnyttelsesgraden til EU- og WTO-kvoten er vist i

figur 22. I første halvår 2020 (per 29. juni) ble det importert i overkant av 103 tonn på EU-kvoten og i underkant av 80 tonn på WTO-kvoten. Dette gir en foreløpig kvoteutnyttelse på 36 og 6 prosent.

Figur 22: Utnyttelsesgrad EU- og WTO-kvoten for egg 2016–2019.

Kilde: Notifisering WTO, Prop. 1 LS (2019-2020) og Landbruksdirektoratet.

2.4 Kylling

Referanseprisen for kylling blir årlig beregnet og fastsatt av Landbruksdirektoratet på grunnlag av akkumulert noteringspris foregående avtaleår. Prisgrunnlaget er engrosprisen oppnådd for fjørfeslakt ved representantvaren som hel, fersk, uoppbundet kylling i vektclassene 1 050–1 850 gram i bulkemballasje, oppgitt fra utvalgte slakterier. Se for øvrig Jordbruksavtale 2019–2020 for detaljer rundt beregningen.

2.4.1 Noteringspris for kylling over referansepris for andre året på rad

I jordbruksavtaleåret 2019–2020 var referanseprisen for kylling satt til kr 29,91 per kg for fersk kylling, 1050–1850 g uten innmat. Den akkumulerte noteringsprisen for kylling endte på 79 øre over referanseprisen for perioden, som vist i tabell 21.

For jordbruksavtaleåret 2020–2021 ble referansepris for fjørfekjøtt fastsatt til kr 27,70.

Tabell 21: Prisuttak for kylling i 2019–2020. Kr per kg.

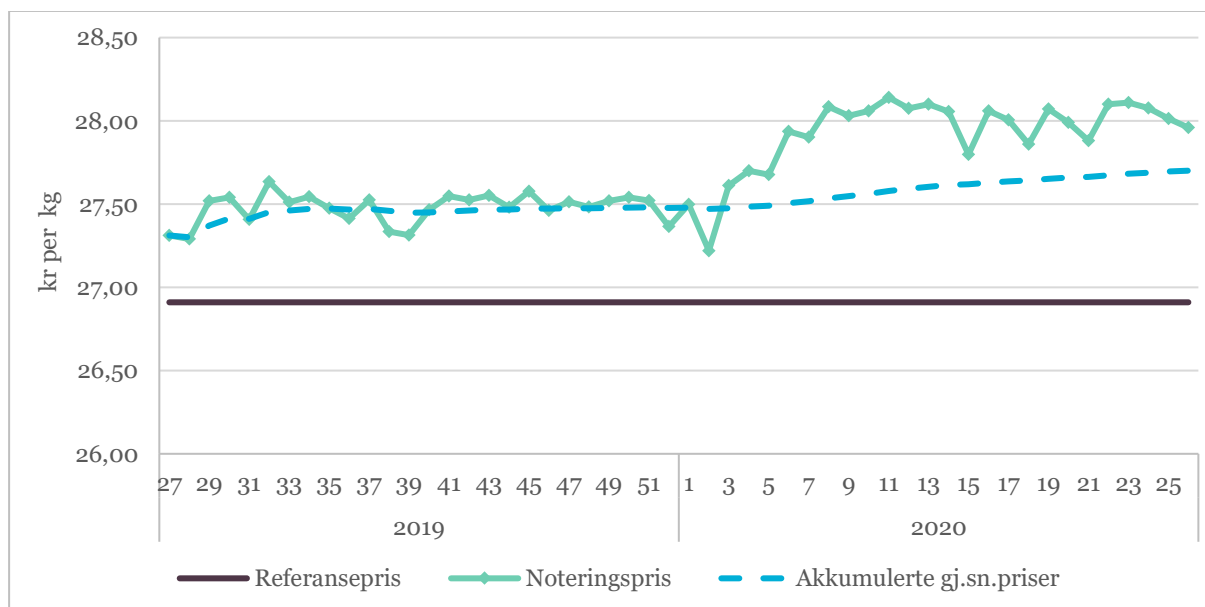
Varegruppe	Representantvare	Referansepris*	Akkumulert noteringspris	Avvik prisuttak
Fjørfeslakt	Hel, fersk, uoppbundet kylling i vektclassene 1 050–1 850 gram i bulkemballasje.	26,91	27,70	+0,79

Kilde: Landbruksdirektoratet

*Øvre prisgrense er referansepris + 10 prosent. Eventuell prisnotering over øvre prisgrense to uker på rad utløser generell tolladministrering.

Figur 23 viser prisutviklingen for kyllingkjøtt for avtaleåret 2019–2020. Noteringsprisen har i hovedsak steget gradvis gjennom hele avtaleåret, med sterkest vekst i starten av 2020.

Fra avtaleåret 2014–2015 til og med avtaleåret 2017–2018 endte prisuttaket under referanseprisen, altså en sammenhengende prisnedgang i fire år. De siste to avtaleårene har prisuttaket per avtaleår vært over referansepris, men fortsatt under øvre prisgrense.

Figur 23: Prisutvikling på kyllingkjøtt i perioden 1. juli 2019 – 30. juni 2020

Kilde: Landbruksdirektoratet

Økte kostnader og varslet prisvekst

Kraftfôr utgjør 50-70 prosent av kostnadene for fjørfeprodusentene. Økte fôrkostnader er derfor noe som bekymrer sektoren. Kraftførselskapene varslet i mars 2020 om sterk prisøkning grunnet den ekstraordinære situasjonen med Covid-19. Dette vil påvirke økonomien til fjørfesektoren. Ifølge fagbladet Fjørfe er sektoren i dialog med varemottakere om å ta ut økte kostnader i markedet. Dette vil først kunne skje ved ny bindende avtaleperiode fra 1. juli. Innkjøp av dyr er også en stor utgift for både slaktekylling- og konsumeggprodusenter, og har også hatt sterk prisøkning denne våren pga. den ekstraordinære situasjonen med Covid-19 samt svak kronkurs (Fjørfe nr. 4 2020).

Kraftfôrprisene Landbruksdirektoratet følger viser at det har skjedd en økning i fôrkostnadene i første halvår 2020, jf. omtalen i avsnitt 2.5.2. Prisene i juni 2020 for både fjørfefôr til slaktekylling og til verperase hadde passert pristoppen som ble notering i august 2018.

2.4.2 Produksjonen og importen av kylling øker

Mengden slaktet kylling gikk ned i 2018, i hovedsak i første halvår. Dette førte til en nedgang i slaktemengden i avtaleåret 2017-2018. I 2019 og første halvår 2020 har veksten derimot vært sterkt, og for avtaleåret 2019-2020 var produksjonsveksten på hele 5,7 prosent mot forrige avtaleår.

Det er stor etterspørsel etter kyllingkjøtt. Mer utfyllende omtale av etterspørselsveksten står i Markedsrapport 2019.

Tabell 22: Produksjon og handel med kyllingkjøtt i avtaleårene 2017-2018, 2018-2019 og 2019-2020. Tonn.

	2017-2018	2018-2019	2019-2020	Endring siste år
Norsk produksjon	87 398	92 757	98 085	5,7 %
+ Import	447	731	842	15,2 %
- Eksport	777	979	1 762	80,0 %
= Totalt tilført	87 068	92 509	97 165	5,0 %
Norskprodusert andel*	99%	99 %	99 %	

Faktiske tall for eksport/import per 30. juni 2020, jf. SSBs handelsstatistikk. Tall for norsk produksjon er hentet fra leveransestatistikken jf. innmeldt slakt til Landbruksdirektoratet. Import og eksporttallene er fra handelsstatistikken og innbefatter tollvarenummer 02.07.1100, 02.07.1200, 07.07.1300, 02.07.1490 og 02.10.9904.

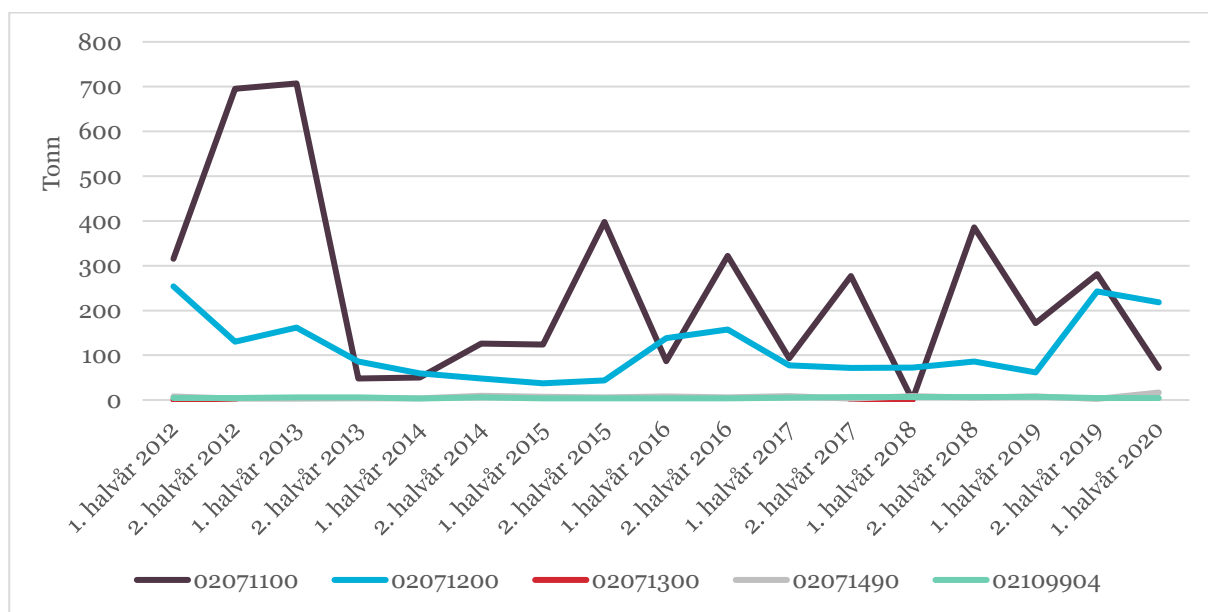
Som det fremkommer av tabellen, er Norge nærmest selvforsynt med kyllingkjøtt. Det er normalt lite import av kylling. Den norske produksjonen kan raskt tilpasse seg endringer i etterspørselen. Det er også høy forbrukertillit til kvaliteten på norsk vare grunnet god dyrehelse i Norge og lavere tillit til importert kylling.

Importen av kylling er relativt lav. Det var en betydelig økning i importmengden i 2018–2019, og den fortsatte å øke siste avtaleår. Som det fremgår av figuren var det stor import av hel fersk kylling (tollvarenummer 02.07.1100) i 2012 og 2013, men siden har den ligget på et relativt stabilt nivå med størst import i andre halvår hvert år. Importen av hel fryst kylling (02.07.1200) har vært liten, men det var en sterk økning i andre halvår 2019 og videre relativt stor import i første halvår 2020.

Mye av importen tas inn på kvote. Tollfri kvote fra EU ble utvidet 1. oktober 2018 fra 800 tonn til 950 tonn.¹³ Samlet for perioden andre halvår 2019 og første halvår 2020 ble det importert 806 864 kg på denne kvoten. Det tilsvarer 85 prosent av totalrammen per år. Utvidelse av kvoten kan forklare økningen i importen.

I tillegg er det en WTO-kvot med redusert tollsats på 221 tonn.¹⁴ Samlet for perioden andre halvår 2019 og 1. halvår 2020 ble det importert 4 951 kg på denne kvoten. Det tilsvarer kun drøye 2 prosent av totalrammen per år.

Som vist i tabellen var det en sterk økning i eksporten siste avtaleår, på hele 80 prosent. Av dette var nesten halvparten (47 prosent) av eksporten i 2019–2020 utførsel for utenlands bearbeiding (UB). Dette blir gjeninnført på varenummer 16.02.3200 som tilberedt eller konservert kyllingkjøtt. Se videre omtale om dette i Markedsrapport 2019. Denne gjeninnførselen er ikke inkludert i importtallet i tabellen. UB-importen under 16.02.3200 har økt sterkt de siste årene.

Figur 24: Import av kylling per aktuelle tollvarenummer, per halvår, kg

¹³ Kvoten gjelder for kyllingkjøtt på tollvarenummer 02.07.1100 og 02.07.1200 og kalkunkjøtt 02.07.2400 og 02.07.2500.

¹⁴ Kvoten gjelder for kyllingkjøtt på tollvarenummer 02.07.1200.

2.5 Kraftfôr

2.5.1 Utkjøp av melkekvoter og bedre grovfôrtilgang ga lavere kraftfôrsalg

Salget av kraftfôr var på i underkant av 2 mill. tonn i 2019–2020, en nedgang på 3,3 prosent fra forrige avtaleår. Salget av fôr til drøvtyggere gikk ned, salget av fôr til svin holdt seg stabilt, mens salget av fôr til fjørfe økte.

Tabell 23: Kvartalsvis salg av kraftfôr til husdyr 2019–2020, og endring fra 2018–2019. Tonn

Periode	Drøvtyggere	Svin	Fjørfe	Annet	Sum
2019 3. kvartal	214 755	117 300	120 812	3 925	456 792
2019 4. kvartal	266 558	120 765	124 556	4 411	516 290
2020 1. kvartal	277 576	113 587	118 256	3 727	513 146
2020 2. kvartal	266 333	114 046	118 785	3 444	502 608
Totalt 2019–2020	1 025 222	465 698	482 409	15 507	1 988 836
Totalt 2018–2019	1 114 287	464 174	460 819	17 668	2 056 948
Årlig endring, prosent	-7,99 %	0,33 %	4,69 %	-12,23 %	-3,31 %

Kilde: Landbruksdirektoratet

Nedgangen i kraftfôrsalget ble først og fremst drevet av en nedgang i salget av drøvtyggerfôr, som var høyt i 2018–2019. Salget endte på 1,03 mill. tonn, en nedgang på 7,99 prosent fra forrige avtaleår.

65 prosent av drøvtyggerfôrsalget går til melkekyr, ungdyr og sinkyr, og derfor påvirkes salget av størrelsen på melkekvotene.¹⁵ Høsten 2019 ble staten og Norges Bondelag enig om en avtale om utkjøp av melkekvoter for å redusere melkeproduksjonen.¹⁶ Mange melkekyr ble derfor slaktet, noe som gjenspeiles i at salgsnedgangen var spesielt stor sammenlignet med 4. kvartal 2018 og 1. kvartal 2019.

En annen viktig forklaringsfaktor for kraftfôrsalget er tilgangen på grovfôr. I avtaleåret 2018–2019 var tilgangen dårlig som følge av tørke. I inneværende avtaleår har tilgangen på grovfôr vært bedre, og dermed bidratt til å redusere behovet for kraftfôr.

Salget av svinefôr stabiliserte seg etter å ha gått ned i 2018–2019 som følge av nedjustering av produksjonen, mens salget av fjørefôr fortsatte å stige. Som vist i foregående kapitler har produksjonen av både egg og kyllingkjøtt økt de siste årene.

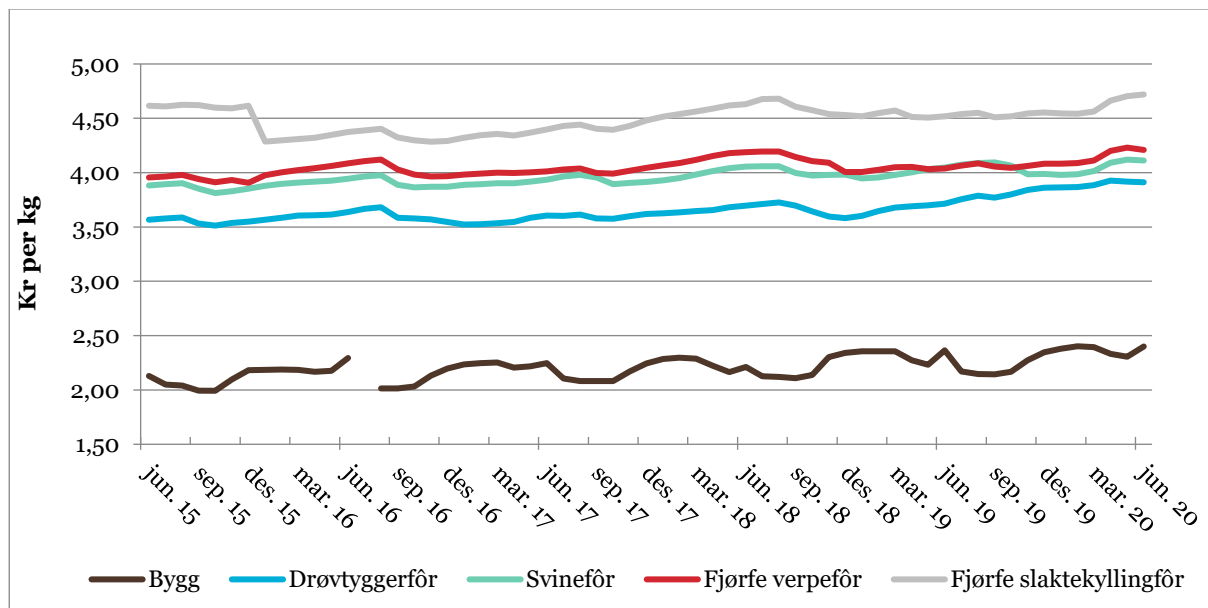
2.5.2 Høy prisvekst i siste del av avtaleåret

Landbruksdirektoratet følger prisutviklingen på utvalgte typer norskprodusert kraftfôr. Tallmaterialet er basert på prislister fra seks kraftfôrprodusenter fra ulike deler av landet, justert for rabatter og fraktkostnader. Figur 25 viser prisutviklingen på utvalgte kraftfôrtyper, i tillegg til pris til produsent for bygg, fratrukket prisnedskrivningstilskudd.

¹⁵ Kilde: Kjell Magne Størseth, FKA.

¹⁶ Kilde: Landbruksdirektoratet

<https://www.landbruksdirektoratet.no/no/produksjon-og-marked/melk/melkekvoter/stor-interesse-for-salg-av-melkekvote>

Figur 25: Prisutvikling på kraftfôr til drøvtyggere, svin, verpehøns og slaktekyllinger og produsentpris på bygg fratrukket prisnedskrivningstilskudd, juni 2015–juni 2020. Kroner per kg.

Kraftfôrprisene er vektet per måned og justert for rabatter og fraktkostnader. Bruddet i serien for bygg i 2016 skyldes lav mengde levert den måneden.

Kilde: Landbruksdirektoratet, basert på priser fra aktører som selger kraftfôr. Pris på bygg er innrapportering fra kornmottakene.

Kraftfôrprisene har blant annet sammenheng med tilgangen på norsk råvare og størrelsen på importkvotene. Selv om tollsatsene i stor grad utjevner prisforskjellen mellom norsk og importert råvare, vil det som regel være gunstig med god tilgang på importerte råvarer når sammensetningen av råvarene i kraftfôret skal bestemmes.¹⁷

I 2018–2019 var det lav prisvekst på kraftfôr, blant annet som følge av rekordstore importkvoter på kraftfôrråvarer og prisnedgang på soyamel.¹⁸ I 2019–2020 har prisene økt mer, spesielt i siste del av avtaleåret. Fordi 40–50 prosent av råvarene som brukes i kraftfôrproduksjon er importerte, påvirkes kraftfôrprisene også av store svingninger i verdien til norske kroner. Våren 2020 ble den norske krona kraftig svekket som følge av oljepriskrig mellom Russland og Saudi-Arabia. I tillegg førte utbruddet av koronapandemien til at råvareleverandørene fikk økte logistikk-kostnader i forbindelse med grenseoverganger. Dette resulterte i at Felleskjøpet Agri oppjusterte kraftfôrprisene i april.¹⁹ Større fokus på leveringsdyktighet gjennom pandemien fra kornkjøpernes side førte til økt etterspørsel på råvarer, og bidro dermed også til prisøkningen. Mot sommeren styrket krona seg igjen, og prisene flatet ut og/eller ble redusert. Forskjellen fra 2019 forble imidlertid stor, fordi prisene ikke returnerte til nivået de lå på før utbruddet etter hvert som situasjonen normaliserte seg.²⁰

Figur 26 viser disse utviklingstrekkene. Den sammenligner prisutviklingen på energirikt drøvtyggerfôr på våren de siste fem årene. Denne typen kraftfôr vil være særlig påvirket av valutakursendringer og

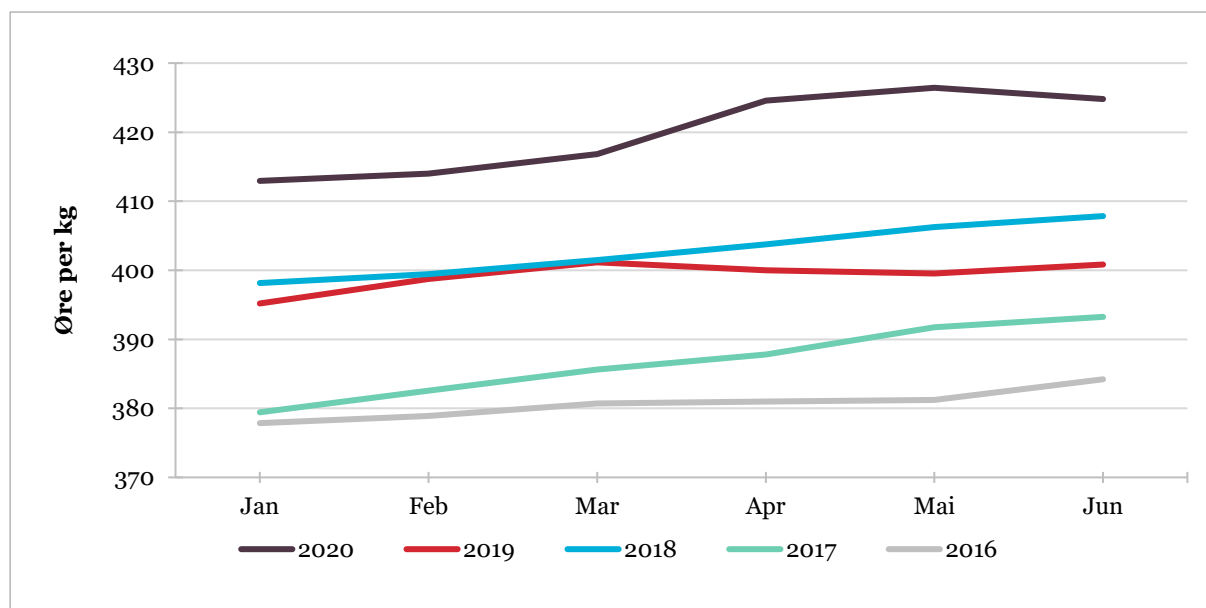
¹⁷ Kilde: Norske Felleskjøp (2017). «Rom for bruk av norsk korn». https://www.fk.no/content/download/1480/20273/file/ROM%20FOR%20BRUK%20AV%20NORSK%20KORN%2001_12_2017.pdf

¹⁸ Verdensmarkedsprisen på soyamel har lenge vært så høy at det ikke har vært tollsats på denne varen, men prisnedgangen i 2019 gjorde at importører av soyamel måtte betale toll fra og med mai.

¹⁹ Kilde: Felleskjøpet (2020): «Derfor justerer Felleskjøpet Agri kraftfôrprisen». <https://www.felleskjopet.no/presse/nyheter/derfor-justerer-felleskjopet-agri-kraftforprisen/>

²⁰ Kilde: Kjell Magne Størseth, FKA.

svingninger i verdensmarkedene for kraftfôrråvarer fordi det har et relativt høyt innhold av importerte råvarer.

Figur 26: Prisutvikling for energirikt drøvtyggerfôr mellom januar og juni de siste fem årene.

2.6 Mel

2.6.1 Svak vekst i nettopriser på mel

Landbruksdirektoratet innhenter både offisielle listepriser (bruttopriser) og rabatterte priser (faktiske priser eller nettopriser) fra norske matmøllere. Figur 27 viser prisutviklingen for siktet hvetemel til industri, som er den mest solgte meltypen. Bruttoprisene ligger øverst (brun linje), mens nettoprisene ligger nederst (brun, stiplet linje) i figuren.

Som figuren viser, er omfanget av rabatter og avtaler mellom møllene og deres kunder stort, noe som gir et avvik mellom brutto- og nettopriser. Mens bruttoprisene har økt med 53 prosent siden 2010, har nettoprisene økt med 10 prosent. I samme periode har konsumprisindeksen økt med 20 prosent.

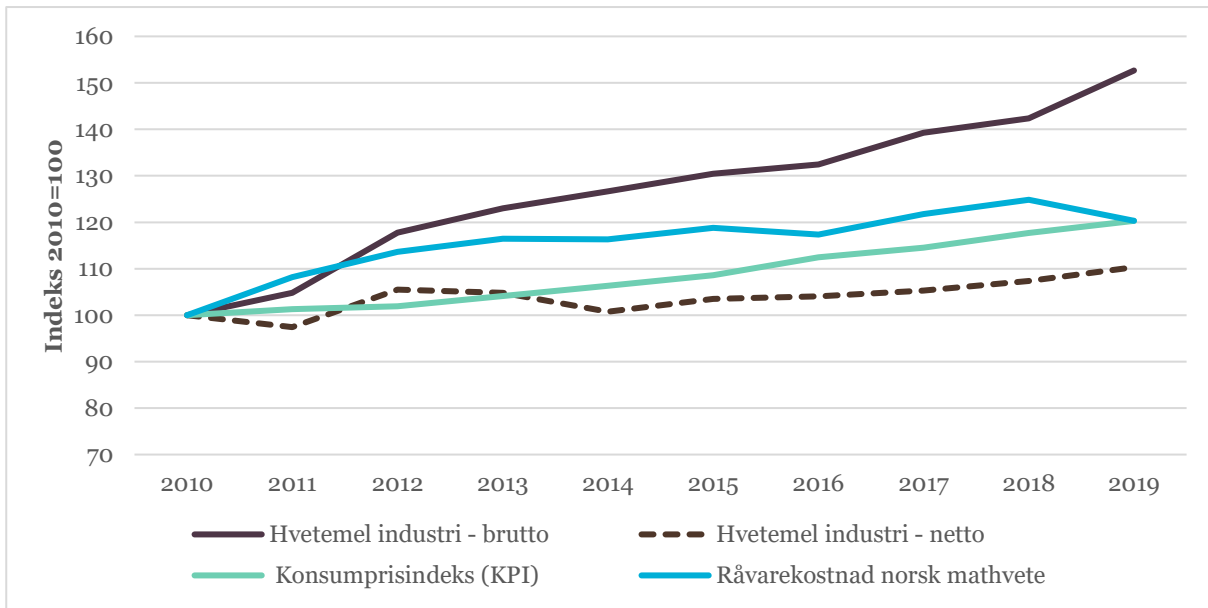
Råvarekostnaden for norskprodusert mathvete (blå linje) har gått opp 20 prosent siden 2010. Råvarekostnaden er beregnet ved bruk av pris til produsent fratrukket prisnedskrivningstilskudd og matkorntilskudd. Disse tilskuddssatsene blir satt i jordbruksavtalen.

Siden avtaleåret 2017–2018 har økt målpris på mathvete blitt kompensert fullt ut i tilsvarende økning i prisnedskrivningstilskudd og matkorntilskudd. Når råvarekostnaden vist i indeksen likevel har endret seg, skyldes det at vi viser et vektet gjennomsnitt av prisen utbetalt til produsent ved alle anlegg, ikke bare målpris-anlegg. Som figur 27 viser gikk råvarekostnaden opp fra 2016 til 2018, men ned igjen i 2019.

I tillegg til prisene vist i figuren, påvirker andre faktorer som lagringskostnader, kvalitetshensyn og mengden norsk korn tilgjengelig, kostnadsbildet til matmøllene. Kvaliteten på og mengden norsk matkorn varierer mellom hver sesong, og matmøllene må tilpasse sin import slik at det komplementerer den norske varen. Kornet importeres hovedsakelig gjennom kvoter med nedsatt tollsats, som bidrar til å utjevne prisforskjellen mellom norsk og utenlandsk vare.

Samtidig er konkurransesituasjonen, både møllene seg imellom og mot importerte varer, styrende for hvilken pris møllene kan ta for melet. Markedet for mel er konsentrert, og to store handelsmøllere står for rundt 97 prosent av melsalget i Norge.

Melsalget har gått ned de siste årene, samtidig som importen av ferdige bakervarer (RÅK-varer) har økt. Dette er beskrevet nærmere i Landbruksdirektoratet sin Markedsrapport 2019.

Figur 27: Indeksert prisutvikling for mel, 2010–2019. 2010=100

LANDBRUKSDIREKTORATET OSLO

POSTADRESSE:
Postboks 1450 Vika, 0116 Oslo

BESØKSADRESSE:
Stortingsgt. 28, 0161 Oslo

TELEFON: 78 60 60 00

E-POST: postmottak@landbruksdirektoratet.no

LANDBRUKSDIREKTORATET ALTA

BESØKSADRESSE:
Løkkeveien 111, 9510 Alta

LANDBRUKSDIREKTORATET STEINKJER

BESØKSADRESSE:
Skolegata 22, C-bygget, 7713 Steinkjer

www.landbruksdirektoratet.no
